

A Carn!

Publicació electrònica d'Història Militar Catalana

Any II - gener 2007

Contingut

núm. 3

4

EDITORIAL: "Superem l'any de vida"

5

ARTICLES I APUNTS

JOSEP M.T. GRAU. "Víctimes de l'Exèrcit en la Tercera Guerra Carlina a la demarcació de Tarragona (1872-1875)

10

MANEL GÜELL. "Els estralls de la Guerra Civil a les Muntanyes de Prades i la seva plana, a través del fons de 'Regiones Devastadas' de l'AHDT"

17

EL PERSONATGE

"El Brau Mostaròs"

21

NOTÍCIES

23

RECENSIONS

F.GRACIA. *Roma, Cartago, íberos, celtíberos. Las grandes guerras de la península ibérica*; M.KEEN (coord.). *Historia de la Guerra en la Edad Media*; S.MICHONNEAU. "Gerona, baluarte de España..."; G.MIR. *Aturar la guerra. Les gestions secretes de Lluís Companys davant el Govern Britànic*; A.GAVALDÀ. *Joan Busquets Queralt, afusellat. La repressió franquista a Valls*; J.RECASENS. *La repressió franquista a la Terra Alta (1938-1945).*

22

**LA CITA: La fi
dissuasòria**

L.Collado

31

FONS I ARXIUS

"El fons fotogràfic de Kati Horna"

33 / 36

RECULL / AGENDA

32

**L'ESPASA I LA
PLOMA**

*Les Narraciones
Históricas* de F.Castellví

Superem 1'any de vida

Ara fa un any, ens trobàvem ultimant els detalls del que havia de ser la primera entrega de la revista electrònica d'història militar A Carn!, cibereditada amb un prudent número 0. Han passat onze mesos, i han aparegut dos números més, l'1 i el 2; a més d'un número extraordinari el novembre passat; ara llencem al ciberespai el número 3. Sense comptar aquest, han estat 139 pàgines, en les quals hem ofert: 10 articles, 27 notícies, 641 referències bibliogràfiques (de les quals, amb un major o menor espai, n'hem recencionat 130), i 30 convocatòries d'activitats. Tot aquest material, relacionat, d'aprop o de lluny amb la història militar catalana.

Preveiem, a l'editorial del núm. 0, la inevitable aparició d'errades i d'altres imperfeccions. Certament, han aparegut i, en la mesura que les hem anat detectant, les hem anat suprimint i corregint. En més d'una entrega, el número electrònic penjat a la xarxa (<http://perso.wanadoo.es/ramon19630427>), està més net d'errades i dels inevitables sabotatges dels 'fullets d'impremta', que el propi número enviat només uns dies abans. Tot ha estat fixar-s'hi més a l'hora de penjar-lo, i redescobrir els 'gazapos' amb la última repassada que ha estat, indirectament, la traducció al castellà per lliurar aquesta versió de la revista als nostres cibersubscriptors de parla extra-catalana (a tot Espanya, a França, a Itàlia, i àdhuc més enllà de l'Atlàntic). Hem parlat així mateix d'imperfeccions. També n'hi ha hagut. N'és un exemple dels més rellevants, la figura en negatiu de l'almirall Roger de Llúria, que fa de "marca d'aigua" al centre de cada plana, que hem rebaixat i esclarit considerablement, a l'advertir-nos un dels nostres lectors més crítics, que la fotocòpia d'una plana impresa de la revista amb prou feines es podia llegir a la part central. A banda, petits retocs en el disseny, han contribuït a millorar la interfície de la nostra publicació. Anem millorant, i les crítiques que són advertiments, ens ajuden a fer-ho.

El nostre mailing de cibersubscriptors, va també sumant, i ja en comptem més de 600, "netos", ja que "en bruto" serien molts més, però cal no comptar aquells receptors amb filtres que no permeten l'entrada de "spam's" (la revista, per la seva magnitud en "megues", pot ser detectada com a tal), aquelles adreces electròniques desfasades i en desús, o simplement les menys de mitja dotzena que s'han volgut donar de baixa. D'altra banda, la nostra revista electrònica va apareixent penjada cada cop en més llocs de la Xarxa. A més del nostre propi espai-web, també es pot trobar a les webs de l'IRMU (Institut Ramon Muntaner), de Delaguerra, de l'Institut Català d'Estudis Estratègics, i als recercadors bibliogràfics Séneca (UAB) i Hispania Nova. L'aposta per la màxima difusió, sembla guanyada.

Ens congratulem dels tres articles amb que han col·laborat desinteressadament alguns historiadors locals, les notícies que ens han passat, i la mitja dotzena de recensions enviades. Tenim confiança que aquestes xifres augmentaran, i que A Carn!, serà plenament la plataforma de difusió dels investigadors d'història militar catalana, no perquè s'intituli així, sinó perquè ho sigui de 'facto'. Si arribem al 2008, ja us ho explicarem.

ARTICLES :

Víctimes de l'exèrcit en la Tercera Guerra Carlina a la demarcació de Tarragona (1872-1875)

JOSEP M. GRAU PUJOL
ROSER PUIG TÀRRECH

rpuig@tinet.fut.es

L'any 1876, amb motiu de la fi de la guerra carlina, l'ajuntament de Reus realitzà una captació econòmica per ajudar a les famílies dels soldats morts o ferits al front. El mes de març es publicà l'anunci per a procedir al repartiment dels diners obtinguts[1]; segons un lligall conservat en el fons municipal de Reus, es presentaren prop d'una trentena d'instàncies, de vídues, pares i germans, en cas de víctimes mortals, i del mateix interessat en cas d'estar ferit.

Bona part dels soldats reusencs morts en batalla ho foren al Camp de Tarragona, principalment en l'acció de l'Albiol del 3 de setembre de 1873. Segons R.VALLVERDÚ, hi moriren una quarantena de soldats liberals i divuit en resultaren ferits; l'altra carnisseria carlina sobre els miquelets tingué lloc a Vespella de Gaià el 27 de juliol de 1875, on moriren 25 liberals i tres carlins[2]. Altres enfrontaments tingueren lloc a Alforja (1874), l'Aleixar (1875) i El Vendrell[3]. Alguns reusencs lluitaren fora de Catalunya.

Gràcies a un document conservat a l'Arxiu Municipal de la Selva del Camp coneixem la identitat dels morts a l'Albiol el 1873. La seva procedència és la següent:

Lloc d'origen	Soldats	Lloc d'origen	Soldats	Lloc d'origen	Soldats
CATALUNYA	[32]	Vilallonga del Camp	3	<u>Barcelonès</u>	[1]
<u>Camp de Tarragona</u>	[27]	<u>Conca de Barberà</u>	[2]	Gràcia	1
Alcover	2	l'Espluga de Francolí	2	PAÍS VALENCIÀ	[1]
Bonastre	1	<u>Ribera d'Ebre</u>	[1]	València	1
Reus	15	Móra d'Ebre	1	ARAGÓ	[1]
Riudoms	2	<u>Baix Ebre</u>	[1]	Saragossa	1
Tarragona	4	Tortosa	1	GALÍCIA	[1]
TOTAL.....					35

Les tres quartes parts dels soldats són originaris del Camp de Tarragona, destacant de forma clara la ciutat de Reus. De fora de Catalunya només ho són un 8,6% [4].

Si confrontem els dos documents, un del fons municipal reusenc i un altre del selvatà, podem afirmar que dels morts del 1873 a l'Albiol (enterrats a la Selva del Camp), originaris de Reus (15), un 73% dels familiars sol·licitaren el 1876 ajut econòmic a l'ajuntament.

Document núm. 1: Militars de Reus morts en la Tercera Guerra Carlina, les vídues i familiars dels quals sol·liciten un ajut econòmic a l'ajuntament de Reus (1876).

1- **Joan Alberic**, sergent primer del batalló de la Diputació, mort el 21 de novembre del 1872 en l'acció contra els carlins a les Ventoses. La seva vídua era **Maria Vilella Font**.

2- **Jaume Arandes Giol**, caporal primer de la 5ena. Cia. del Batalló franc de guies de la Diputació de Tarragona, mort a l'Albiol el 3 de setembre de 1873. Sol·licita l'ajut la seva germana **Rosa**, soltera de 42 anys.

3- **Pere Blai Morales**, soldat voluntari del segon batalló del cos de Catalunya de la 5ena. Ronda mòbil del poble d'Arboç del Penedès, pertanyent a la guarnició d'Altafulla i mort en l'acció de Vespella de Gaià, el 27 de juliol de 1875. Demanen l'ajut els seus germans **Antoni**, **Francesca**, **Dolors**, **Teresa** i **Madrona**, habitants a Reus.

4- **Joaquim Borràs Ferrer**, sergent segon, morí en l'acció de l'Albiol del setembre de 1873. La seva vídua era **Engràcia Martí Sabater**.

5- **Jaume Boronat Trill**, sotstinent de la 6ena. Companyia, mort a l'Albiol el

setembre de 1873. Nat a les Borges del Camp, la vídua era **Francesca Carreres Gebellí**.

6- **Eudald Gebellés Trill**, corneta de la ronda de Tarragona, mort en l'acció del primer d'abril del 1875 a l'Aleixar. La seva vídua era **Francesca Trill Agramunt**, nascuda a Riudoms i resident a Reus.

7- **Francesc Martorell**, soldat voluntari del batalló franc mòbil de la Diputació, mort a l'acció de l'Albiol el setembre de 1873. Deix vídua a **Teresa Fortuny Boronat**.

8- **Josep Miret Freixa**, mort en l'acció de l'Albiol, la vídua era **Maria Fort**.

9- **Francesc Miró Gallissà**, mort a Alforja, l'ajut el demana la mare, **Teresa Gallissà**.

10- **Esteve Moler**, mort a la Selva, l'ajut el demana el pare **Josep M. Ferrer**, habitant a Reus.

11- **Josep Nolla**, soldat del batalló franc-liberal, mort a l'Albiol el setembre del 1873. La vídua era **Magdalena Zamora**.

12- **Jordi Papiol Canyelles**, mort a Riudoms el 1873, la vídua era **Maria Masdeu**.

13- **Josep Pellicer**, fet presoner a Alforja el 23 d'abril de 1874, era membre d'una ronda liberal que guardava el fort d'Alforja. La seva vídua era **Antònia Joanpere**, residia en aquesta població i deixà dos fills.

14- **Francesc Prats Aragonès**, mort a Alforja el 23 d'abril del 1874, es presentà voluntari per la defensa de la fortificació de la vila, la vídua era **Gertrudis Saragossa**, deixà 5 fills.

15- **Josep Salvat**, mort a Santoña (Santander), la vídua era **Maria Huguet**.

16- **Lluís Sants**, mort el 3 de setembre de 1873 al terme de l'Albiol i enterrat a la Selva del Camp.

17- **Ignasi Batista**, mort a l'acció de l'Albiol, era voluntari, la vídua **Valentina Domènec Soler**, era nascuda a Ascó.

18- **Marià Torres Rovira**, de la 4ta. Companyia, morí el setembre del 1873 en l'acció de la Selva, la vídua era **Rosa Rosselló Grau**, natural de Constantí, però residia a Reus.

19- **Francesc Tudó**, soldat voluntari, mort el 3 de setembre del 1873 entre la Selva i l'Albiol.

20- **Francesc Vellet Nogués**, soldat voluntari de la ronda volant de Tarragona, mort a l'acció de Vespella de Gaià. Demana l'ajut el pare **Francesc Vellet Pàmies**, de Reus.

21- **Magí Vendrell**, mort a l'acció de l'Albiol el setembre del 1873, la vídua era **Isabel Estivill**, de Reus.

22- **Francesc Vivó**, morí en l'acció de Vespella de Gaià el 27 de juliol.

Document núm. 2: Militars ferits que demanen un ajut econòmic el 1876^[5]

1- **Antoni Clarassó Salvador**, nat a Reus, soldat del batalló de Reus núm. 16 de la 2na. Companyia, ferit en l'acció de l'Albiol del 23 de febrer de 1874.

2- **Eduard Fonts Ferrer**, soldat del regiment d'infanteria del Príncep número 3, "herido en una de las últimas acciones sostenidas con los carlistas del Norte", en convalescència a l'Hospital de Valladolid. Demana l'ajut el pare **Pau Fonts**, de Reus.

3- **Eduard Fortuny Garrell**, casat, veí de Reus.

4- **Josep Gard Gili**, ferit al peu dret en un enfrontament amb carlins a les Borges del Camp (27 de novembre del 1874)

5- **Bonaventura Gran Gil**, soldat de la 4ta. Companyia del 1r. batalló d'infanteria Àfrica núm. 7, ferit a la cama el 14 de febrer de 1874 en les accions "dadas en el Norte" i hospitalitzat a Castro. Demana l'ajut el pare **Domènec Gran Prunera**.

Document núm. 3. Relació de soldats morts en l'enfrontament amb els carlins a l'Albiol el dia 3 de setembre de 1873^[6]

"Relación nominal de los individuos que tuvieron la desgracia de sucumbir en la acción de guerra que tuvo lugar en las montañas de Albiol el dia 3 de septiembre de 1873 y que pertenecían al batallón guías de la Diputación provincial que facilita el habilitado don Francisco Carbonell y Freixa, hoy 11 mayo de 1876":

1- Un soldat desconegut de Bonastre, de la 5ena. Cia.

2- **Jaume Arandes Giol**, de Reus, fill de **Rosa**, caporal primer de la 5ena. Cia.

3- **Ignasi Batista Vilà**, de Reus, marit de **Valentina Domènec Soler**.

4- **Jaume Boronat**, de Tarragona, soldat de la 6ena. Cia.

5- **Joaquim Borràs Ferrer**, sergent 1r. de la 5ena. Cia., marit d'**Engràcia Martí Sabater**, de Reus.

6- **Josep Cambrer Berai**, de Móra d'Ebre, soldat de la 6ena. Cia.

7- **Jaume Cutxí Fortuny**, de 17 anys, fill de **Pau C. Rocamora** i **Francesca Fortuny Calbet**, de Reus.

8- **Josep Escoda Oliver**, soldat de la 4rta. Cia., fill de **Ramon E. Fabra** i **Teresa O. Martí**, de Reus.

9- **Vicenç Ferrer Fabra**, de València, soldat de la 3ra. Cia.

10- **Isidre Ferrer Forcades**, de Gràcia (Barcelona), soldat de la 4rta. Cia.

11- **Antoni Fortuny Jover**, de Reus, soldat de la 6ena. Cia.

12- **Leopold Gai Rosell**, de Tarragona.

13- **Josep Gispert Pujol**, de Riudoms, soldat de la 5ena. Cia.

14- **Domingo Martí Garcia**, soldat de la 3ra. Cia., de Galícia.

15- **Francesc Martorell Sentís**, soldat de la 3ra. Cia., casat amb **Teresa Fortuny Boronat**, de Reus

16- **Antoni Miró Civit**, soldat de la 2na. Cia., originari de l'Espluga de Francolí.

17- **Francesc Miró Franquet**, soldat de la 2na. Cia., fill de **Joan M. Pellicer** i **Teresa F. Pellicer**, de Reus.

18- **Esteve Moler Fabra**, fill de **Josep M. Ferrer** i **Teresa F. Sanahuja**, soldat de la 5ena. Cia., de Reus.

19- **Perici Molet**, de Saragossa, soldat de la 5ena. Cia.

20- **Josep Nolla Mas**, soldat de la 5ena. Cia., espós de **Magdalena Zamora Fontdevila**, de Reus.

21- **Tomàs Oliva Calbet**, soldat de la 3ra. Cia., veí de Tortosa.

22- **Francesc Pàmies (?)**, sergent 1r. natural de Vilallonga del Camp.

23- **Joan-Baptista Pérez Sunyer**, de Reus, soldat de la 6ena. Cia.

24- **Victorí Rom**, caporal 1r. de la 5ena. Cia., veí de Tarragona.

25- **Marià Rosic**, oficial de la 4rta. Cia., nat a Alcover.

26- **Bonaventura Rosic Bartomeu**, soldat de la 4rta. Cia., veí d' Alcover.

27- **Antoni Rull**, oficial de la 2na. Cia., nat a l'Espluga de Francolí.

28- **Carles Soler Salvat**, de Tarragona, soldat de la 6ena. Cia.

29- **Lluís Sants Serra**, de Reus, soldat de la 6ena. Cia.

30- **Jaume Torner Ribes**, de Vilallonga del Camp, soldat de la 4rta. Cia.

31- **Marià Torres Rovira**, de Riudoms, soldat de la 4rta. Cia.

32- **Josep Torres Senteria**, soldat de la 3ra. Cia., veí de Reus.

33- **Francesc Tudó**, corneta de la 1ra. Cia., casat amb **Joaquima Aubelar**, de Reus.

34- **Magí Vendrell Perdigo**, marit d'**Isabel Estivill Baruel**, de Reus.

35- **Isidre Virgili Banús**, de Vilallonga del Camp, soldat de la 6ena. Cia.

Document núm. 4. Relació dels beneficiats pels premis de 250.- pta. adjudicats per la Diputació Provincial de Tarragona, "en celebración de la terminación de la guerra civil y restablecimiento de la paz", en sessió de 23 de gener de 1877^[7]

1- **Francisco Fernández Vives**, de Miravet, ferit greument.

2- **Miquel Mas Secall**, de Bellmunt, inutilitzat per les ferides.

3- **Ramon Arnau**, de La Fatarella, inutilitzat per les ferides.

4- **Sebastià Trémol**, de Tarragona, inutilitzat per les ferides.

5- **Francesc Bartrà Llobera**, de Tarragona, per haver perdut el fill **Joan Baptista** en acció de guerra.

6- **Fèlix Catà Sendrós**, de Constantí, per la pèrdua del fill **Antoni**.

7- **Rosa Pallarés Borrás**, de Perelló, per haver perdut el marit **Jordi Marsal** a mans dels carlins.

8- **Joan Baptista Grau Vidiella**, de Benissanet, inutilitzat com ferit.

9- **Jaume Nincles Vidal**, de Perafort, llicenciat per inútil a conseqüència de les ferides rebudes en campanya.

10- **Pau Antoni Soler Abella**, de Tarragona, per la pèrdua del fill **Pau Antoni** en acció de guerra.

11- **Josep Teixell Cabré**, de Riudecanyes, per la pèrdua del fill **Francesc**.

12- **Rosa Mas Marcó**, de Bellmunt, vídua de **Salvador Sentís**, afusellat pels carlins.

13- **Francesc Castellví Gibert**, de Riudoms, per la pèrdua del fill **Isidre**.

14- **Teresa Simó**, d'Alforja, per la pèrdua del marit **Antoni Artell**.

15- **Jaume Martínez**, d'Alforja, per la pèrdua del fill **Josep**.

16- **Maria Villalta**, d'Ulldemolins, per la pèrdua del fill **Josep Canyelles**.

17- **Màxim Rubio Albinyana**, de Cambrils, per la pèrdua del fill **Antoni**.

18- **Antònia Vilella**, de Reus, per la pèrdua del marit, afusellat a Alforja.

19- **Gertrudis Zaragoza**, de Reus, per la pèrdua del marit, afusellat a Alforja.

20- **Teresa Foguet**, de Reus, per la pèrdua del fill **Francesc Miró**.

21- **Antònia Juanpere**, d'Alforja, per la pèrdua del marit.

El març de 1878, la Diputació Provincial de Tarragona tramitava l'expedient promogut per l'Ajuntament de Reus relatiu a la creació d'una medalla commemorativa dels fets d'armes dels voluntaris reusencs al Morell i a Vilallonga "*contra las facciones carlistas en 1838*"^[8], cosa que ve a indicar que encara restaven obertes en el teixit civil camptarragoní, les ferides de la primera de les tres carlinades que, tot just llavors, s'extingiren per sempre.

[1] En sessió extraordinària convocada pel Govern Civil, la Diputació Provincial destinà un fons de 15.000.- pta. per a orfes i vídues de soldats morts. El 6 de juliol següent aprovaven les bases normatives de la derrama, que s'anaren prorrogant consecutivament fins el mes d'octubre. Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona [= AHDT], *Actes de 1876*, SE, p. 1-2, sessió de 08-03-1876, i p. 238, 276 i 300; *Actes de 1877*, p. 19 sessió de 12-01-1877; BOPT, 123 de 24-05-1876.

[2] Per la part carlina finaren 26 voluntaris. VALLVERDÚ MARTÍ, ROBERT. *El tercer Carlisme a les comarques meridionals de Catalunya, 1872-1876*. Barcelona: Publicacions

de l'Abadia de Montserrat, 1997, p. 101-104, i 175-176.

[3] L'alcalde vendrellenc, demanava per als orfes i les vídues dels milicians morts en el combat de 4 de març de 1874, "*luchando contra los carlistas en defensa de la población*". AHDT, *Actes de 1876*, p. 129, sessió de 28-03-1876, i SE, p. 5, sessió de 03-04-1876; BOPT, 124, de 25-05-1876.

[4] El moviment de tropes i l'enfrontament amb les partides rebels també el relata VERNET, JOAN. *El Sexenni revolucionari a la Selva del Camp. 1868-1874*. Reus: Centre de Lectura, 1989.

[5] Arxiu Comarcal del Baix Camp [= ACBC], *fons municipal de Reus*, Beneficència, registre 1840. Hem normalitzat els

cognoms per a una millor comprensió i unificació dels dos documents. És possible que alguna grafia sigui errònia per una mala interpretació de l'escriptent.

[6] Arxiu Municipal de la Selva del Camp [= AMSC], fons municipal, registre 7985.

[7] AHDT, *Actes de 1877*, p. 30-31, sessió extraordinària de 23-01-1877.

[8] AHDT, *Actes de 1878*, Diputació, p.28-29 i 41, sessió de 09-03-1878.

Els estralls de la Guerra Civil a les Muntanyes de Prades i la seva Plana, a través del fons de 'Regiones Devastadas' de l'AHDT *

Manel Güell

mguell@altanet.org

Les anomenades Muntanyes de Prades es configuren com una de les unitats espacials geològiques i naturals més riques del Camp de Tarragona i Conca de Barberà. En ella el sector muntanyenc hi té els exponents més espectaculars, amb el tossal de la Baltasana o el pic de la Mussara, el puig d'en Cama o el coll de Lilla. L'espai natural abasta 260 km², i es comparteix així mateix amb part del Priorat. Onze són els municipis que es troben a l'àrea de les Muntanyes de Prades i al seu peu: Alcover, l'Espluga de Francolí, Montblanc, Mont-ral, Prades, la Riba, la Selva, Vallclara, Vilanova de Prades, Vilavert i Vimbodí.

Ara bé, durant la Revolució de 1936 i subsegüent Guerra Civil, també va esdevenir una zona i unes poblacions, enmig d'unes circumstàncies polítiques i militars que van deixar la seva petja amarga. Per a fer-ne un repàs, sense ànim d'exhaustivitat, podem recórrer al fons de "Regiones Devastadas", custodiat a l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona.

Fons del "Servicio Nacional de Regiones Devastadas y Reparaciones"

Per tal d'avaluar els danys materials immobles acabada la Guerra Civil, l'Estat va crear el "Servicio Nacional de Regiones Devastadas y Reparaciones", que es configurarà com una agència ramificada arreu del país, amb els objectius de reunir informació sobre els danys haguts en el conflicte i canalitzar, posteriorment, ajuts i derrames als més afectats. El desplegament perifèric arribà a Tarragona, on també es va crear una comissió provincial presidida pel governador civil, per bé que la tasca administrativa anà a càrrec de la Diputació^[1].

La fase d'aplegament d'informació es completava a través d'una mena de formularis que enquestaven cada un dels municipis. En aquests impresos, constava tota la informació

precisa, i un cop remesos a la Diputació, s'ordenaven en expedients i es dotaven d'una fitxa introductòria, on es relacionaven les dades principals: població de la localitat (abans i després de la guerra), nombre d'edificis, edificis destruïts o malmesos, estimacions econòmiques de les pèrdues, etc.

L'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona custodia sis capses amb els expedients de més d'un 50% dels municipis de la demarcació, ordenats per ordre alfabètic de localitat, amb fitxa i impresos[2]. En relació a les Muntanyes de Prades i la seva plana, dels onze municipis que integren la zona, vuit compten amb expedient de "Regiones Devastadas", i només a tres d'ells els en manca (l'Espluga de Francolí, Prades i Vilanova de Prades). El següent quadre, és un extracte d'aquests municipis, d'un llistat que en resumeix les principals dades[3]:

Localitat	Població		Cases		Avaluació dels danys del patrimoni				
	1936	1939	Núm.	Destr.	Artístic	Església	Estat	Adm. local	Particular
Alcover	2.680	2.489	710	5	1.500.000	1.015.000	3.000	200.000	59.655
Montblanc	5.000	4.500	1.747	12		5.000	1.000		40.917
Mont-ral	414	417	137	2		100.000			2.006
La Riba	755	732	303	2		25.300			3.114
La Selva	2.848	2.680	1.047	8		2.938.000		10.000	
Vallclara	325	282		1		200.000			
Vilavert	730	652	214	4		5.000			16.874
Vimbodí	1.655	1.345		66		15.000		1.600	228.199
TOTAL	14.407	13.097	4.158	100	1.500.000	4.303.300	4.000	211.600	350.765
TOTAL GENERAL	167931	153.580	61055	5.257	3.264.800	22.666.626	391.000	7.950.254	25.259.784

Veiem, doncs, que la població resident a les Muntanyes de Prades i a les localitats del seu peu, poc abans de la guerra civil, era de 14.407 habitants, dels quals, tres anys (de guerra) més tard, en quedaven 13.097, o sigui, una significativa pèrdua de quasi el deu per cent de la població. Veiem, així mateix, que dels més de 4.000 edificis, només un centenar van ser afectats i/o destruïts, xifra que, percentualitzada, no arriba ni al 2'5% (2'4%, per ser exactes) del total enregistrat a les Muntanyes pradenques (i al 0'16% del total de la província).

Una xifra molt rellevant, és el dels danys en béns monumentals i/o artístics, que a les viles més a la plana, Alcover i la Selva del Camp, assoleix gairebé la totalitat de les estimacions econòmiques (3'9 milions, quasi el 92%). Després veurem per què. Els danys a edificis eclesiàstics, també van ser significatius a tota la zona de les Muntanyes de Prades i la seva plana, ja que tots plegats sumen poc menys del 20% del total de tota la demarcació provincial; tenint en compte que els 11 municipis de que parlem, del total de 187 de la demarcació provincial, representen un 5'8% (dels que n'hi ha tres sense

expedient...), podem afirmar que la dada se situa bastant per damunt de la mitjana. La resta de percentatges, corresponents a les estimacions dels danys causats a béns estatals, de l'Administració local i de particulars, són residuals (un 1%, 2'6% i 1'4%, respectivament). D'això també se'n podria deduir que la diferència entre estimacions d'estralls obeeix al fet de que són municipis carregats d'història amb un gran patrimoni monumental, molt superior a les instal·lacions de serveis, ajuntaments i altres béns municipals malmesos.

Els expedients

Si repassem un a un els expedients, veurem el detall de la destrossa local a cada població. En el d'Alcover, l'altíssima estimació de danys prové de la "*demolición parcial por los rojos*" de l'església romànica. L'enderroc fou quasi total "*quedando solamente en pié la fachada principal y pared lateral*". La parroquial de l'Assumpció sofrí "*Destrucción total de altares, retablos, imagenes y objetos de culto. Calcinación de todos los arcos de piedra*", amb una estimació aproximada dels danys al voltant de les 400.000.- pta.; la capella de la Puríssima va ser derrocada totalment (600.000.-); l'església de Sant Miquel va perdre les imatges i retaules (15.000.-), tots esclafats. Pel que fa a béns estatals, només s'hi consigna la trencadissa de vidres i desperfectes al terrat (3.000.-), de les escoles. De béns municipals, quedaren afectats les escoles velles, la central telefònica i uns magatzems, derrocats totalment (200.000.-). Finalment, els estralls de tres propietats immobles de particulars, munten quasi 60.000.-pta[4].

L'expedient de Montblanc, és ben diferent. Les propietats de l'Església sofriren uns danys mínims (certs desperfectes a l'interior), això sí, foren a càrrec de les "*hordas rojas*"[5]. Els béns estatals només es ressentiren en una caseta de peó de camins, que presentava desperfectes parcials (1.000.- d'estimació del dany, causats per "*proyectiles*", o sigui, l'artilleria). Segueixen una desena d'impresos emplenats per declarar els danys produïts a immobles de particulars, però tots plegats gairebé arriben a les 40.000. — pta.

Mont-ral, va sofrir la devastació de la seva església, únic patrimoni amb cara i ulls del poble, i se n'estimava el dany en 100.000.- pta. Deixem que sigui el propi document el que "parli": "*Durante los primeros momentos de la dominación Roja, fue incendiada de proposito, habiendo quedado destruida completamente todo el interior de la misma, derrumbándose varios tabiques, escalera, etc., quedando el interior un montón de escombros*". Afegia a sota, en una altra casella: "*No hay posibilidades de hacerlas [arranjaments] por no contar con medios económicos los vecinos de este pueblo*". El balanç es tancava amb els desperfectes al sostre i a l'interior d'un maset particular de poca importància.

Al poble de La Riba, l'església, sofrí "*destrucción completa de los altares, imagenes, púlpito, presbiterio, pila baptismal, piso, dos campanas, y armonium; y destrucción parcial de la cubierta*".

S'estimaven unes 200.000.- pta.- de danys en el "Ajuar", i 25.000.- més a l'immoble en sí. La causa: "*Devastación por las turbas*"[6].

La Selva del Camp, va sofrir la destrucció sistemàtica dels temples, i únicament un monument, de fet una font pública. L'orgue i la capella del Santíssim de l'església parroquial foren incendiats, i en van ser destruïts tots els retaules, altars i imatges[7]. La Capella de Nostra Senyora els Àngels va ser destruïda totalment, i l'esbotzament de tots els retaules, altars i imatges es va repetir a les esglésies de Sant Pere, Paret-Delgada, Sant Pau, Sant Rafael, etc., llevat de la de Sant Agustí, que va ser incendiada i destruïda en la seva totalitat. Menciò a banda, mereix la destrucció d'una font pública del carrer Major que abastia d'aigua potable a la població. Comptava amb quatre aixetes i estava feta de pedra de carreu, a més de lluir-ne algunes "*artísticamente labradas con varios escudos y descripción del año de su construcción*". Pel que fos que tingués, concitava la repulsa del Comitè antifeixista local, que la manà destruir totalment. Estava valuada en 10 o 12.000.- pta., assegurant-se que l'antiga construcció era d'estil romà.

L'església de Vallclara, no escapà a la dinàmica, "*fuera de la fabrica, lo demas como arquitectura y escultura de los altares, todo quedó totalmente destruido asi como los ornamentos sagrados, bancos, sillas y ropas*" (200.000.-pta.). La causa, com no: "*fue la furia de las ordas rojas*". Al poble no es declara, però, cap altra dany.

A Vilaverd, a jutjar per l'expedient de "Regiones Devastadas", l'església parroquial únicament va sofrir desperfectes de consideració al terrat i al campanar (5.000.-pta.)[8], i només tres declaracions particulars denunciaven estralls a la propietat privada, per valor total de 16.500.- pta., tot causat per projectils de l'artilleria.

Finalment, queda l'expedient corresponent al municipi de Vimbodí, que denunciava la destrucció de tot l'interior de l'església parroquial "*a consecuencia del incendio...*" (15.000.-pta.). També danys al sostre i envans de l'escola de primera ensenyança (1.600.- pta., causats per l'aviació)[9]. Segueixen una bona col·lecció de declaracions de particulars (66), que tractem en apartat a banda.

Observem un denominador comú en tots els impresos, allà on consta la causa de l'estrall, s'especifiquen tres possibilitats: "Incendio" (a càrrec dels revolucionaris), "Aviación" (només podia tractar-se dels bombardejos de la Nacional), i "Proyectiles" (de l'artilleria – foc 'amic' o 'enemic'-). Doncs bé, la possibilitat que un estrall hagués estat causat per l'Aviació nacional, és molt residual, i no es contempla més que en uns pocs casos, el de les escoles de primera ensenyança a Vimbodí, el d'un particular a La Riba (estimat tot plegat amb 4.100.- pta.) i, a banda, en el de diversos particulars, també de Vimbodí, on sembla que l'aviació enemiga, efectivament, s'hi acarnissà.

Els particulars de Vimbodí

L'allau de declaracions de danys en propietats immobles de particulars que presentà l'ajuntament de Vimbodí, exigeix una especial atenció. Són un total de 66 declaracions, molt per sobre del parell o tres de declaracions que sol haver en cada expedient, podem deduir, doncs, que la Revolució de 1936 i la Guerra Civil, van tenir una major incidència en aquesta vila de la Conca[10].

Causa del dany immoble					Valor propietats	Funció de l'immoble	
	Incendi	Explosió	Aviació	Projectils		Vivenda	Negoci
Número	14	8	25	21	66	54	23*
Estimació	93.116	52.300	34.150	25.916	565.400	59.032	146.450
% (variants)	45'3%	25'4%	16'6%	12'6%		40'3%	59'7%
% (valor propietats)	16'4%	9'2%	6%	4'5%	36'1%	10'4%	25'9%

* El nombre dels immobles dedicats a vivenda i els dedicats a negoci, depassen els 66 pel fet que molts d'ells eren les dues coses a l'hora. Hem comptabilitzat igualment com a 'negoci', les vivendes posades a lloguer.

D'entrada, d'una població absoluta de 1.345 habitants (1939), si en comptabilitzem com a propietaris un aproximat 10%, són 134, i llavors els afectats, 66, en són ben bé la meitat. Si l'estimació del valor dels immobles afectats era de 565.400.- pta., podem especular que el valor del total d'immobles de la vila, depassava llargament el milió de pessetes.

De les causes dels estralls, entenem que dos són atribuïbles als desordres revolucionaris ("Incendi" i "Explosió"), i la resta als danys directes o col·laterals de la dinàmica bèl·lica del conflicte ("Aviació", "Projectils"). En el primer cas, comptem 22 declaracions d'immobles danyats, en el segon, 46, més del doble. Curiosament, el total de danys en relació al valor total dels immobles afectats, és de poc més d'un terç (36%), i no s'hi diuen amb les xifres i percentatges que acabem de donar. O sigui, el percentatge dels danys estimats en immobles danyats per desordres revolucionaris és del 70'7%, i el dels immobles danyats per causes bèl·liques, en teoria més del doble, no depassen el 30%... Això ens ve a indicar que els danys bèl·lics no foren totals, sinó parcials, i en alguns casos, ocasionals i irrellevants. En canvi, els produïts per incendi o explosió van ser molt més destructius. En deu d'aquests casos, ens trobem el comentari "*Completamente destruido...*", i d'aquests deu, 6 són per incendi (quasi la meitat de casos de destrucció per incendi), i 4 pels bombardejos de l'aviació. Els "projectils", són els casos en què es percentualitza una menor incidència, a penes un 4'5% del total del valor dels immobles afectats, cosa per la qual creiem que més que artilleria, podia referir-se a impactes de munició menor.

Pel que fa a la funció dels immobles, observem que en quasi la meitat dels casos es tractava d'un negoci, o sigui, un dipòsit, un magatzem, un pis de lloguer, un bar, una botiga de queviures, etc. Malgrat representar, però, la meitat, els correspon quasi un 60% en percentatge d'estimació de danys. Cal afegir, en aquest sentit, que dels 22 immobles afectats per incendi o explosió, la meitat (11) estaven situats al carrer Major, i un a la plaça Major. Eren, doncs, immobles de categoria reconeguda dins de la població, i devien pertànyer al bo i millor de la microsocietat vimbodinenca.

* * *

Els expedients de la secció de "Regiones Devastadas" de l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona, representen una doll de dades molt important a l'hora d'investigar els veritables efectes produïts per la Revolució de 1936 i subsegüent Guerra Civil. Les xifres contingudes en aquesta documentació són susceptibles de ser analitzades sota molts enfocaments i punts de vista, per bé que no s'esmenarà ja la visió catastròfica que el pas d'aquests terribles episodis va representar per a totes les comarques tarragonines, i a mig camí de Barcelona, a les Muntanyes de Prades.

MANEL GÜELL
AHDT

* Comunicació presentada a les *II Jornades del Bosc de Poblet* (Juliol de 2006), organitzades per Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, i publicada a: *Actes de les Segones Jornades sobre el Bosc de Poblet i les Muntanyes de Prades. Els límits de la pressió humana en el medi natural. Poblet, 17 i 18 de novembre de 2006*. L'Espluga de Francolí: Paratge Natural d'Interès Nacional de Poblet. Departament de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya, 2006, 507-514.

[1] BAYERRI RAGA, JOSEP; BAYERRI POLO, CARME. *La reconstrucció de Tortosa (1940-1957)*. Tortosa: L'Ordre de la Cucafera, 1992; DD.AA., *Arquitectura en Regiones Devastadas*. Madrid: Secretaria

General Técnica del MOPU, 1987; GÜELL, MANEL. "El Fons 'Servicio Nacional de Regiones Devastadas y Reparaciones' de l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona". en: *Segon Congrés Recerques: Enfrontaments civils: postguerres i reconstruccions. Lleida 10-12 d'abril 2002*. Lleida: Recerques / Universitat / Pagès Editors, 2002, II, 868-875.

[2] El fons ha estat utilitzat per aproximacions documentals al Priorat i a la Conca. Vegeu: GÜELL, MANEL. "Documentació referent a la Conca de Barberà de l'Arxiu Històric de la Diputació". *Aplec de Treballs*, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, Montblanc, 18 (2000) 183-187; GÜELL, MANEL. "Documentació referent al

Priorat de l'Arxiu Històric de la Diputació". *Estudis Prioratins*, Falset, 4 (2002) 143-156. També: GÜELL, MANEL. "El fons 'Servicio Nacional de Regiones Devastadas y Reparaciones', de l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona". A *Carn!* [en línia]. febrer de 2006, núm. 0. Disponible a: <<http://perso.wanadoo.es/ramon19630427>>.

[3] El qual llistat, ja s'ha publicat en diverses ocasions: a GÜELL. "El Fons...", p. 873-875; MAGRIÑÀ. *Supervivència de postguerra. El cas de Tarragona*. Tarragona: Arola Editors, 2004 (Els llibres del Consell), p. 192-193, PEREA, EUGENI i GÜELL, MANEL. "Esglésies, parròquies i ermites de les comarques tarragonines a través de la documentació de l'Arxiu

General de la Diputació", en: *Església, societat i poder a les terres de parla catalana*. Actes del IV Congrés de la CEPC. Valls: Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, 2005, 837-859, p. 842-846, i GÜELL. "El fons..." (*A Carn!*), p. 9-11.

[4] Efectivament, el 17 de juliol de 1936 va ser incendiada l'església Nova, en un primer intent ja s'havia calat foc a la capella del Santíssim i al segon, hores després, els vàndals van emprar benzina i van calcinar l'altar major, "mostra del barroc català que ara únicament podem recordar mitjançant fotografies". Entre el 20 i el 25 de juliol següents, es van seguir cremant esglésies: la de Gràcia, l'ermita del Remei i la capella del Sagrat Cor del Mas Roig. SÁNCHEZ MESA, XAVI; MIRÓ SOLÉ, PERE. "Alcover al segle XX". en: *Alcover. Una història*. Alcover: Centre d'Estudis, 1997, 219-272: 268.

[5] Els revolucionaris van causar-hi greus desperfectes, destruint altars i imatges de gran valor, (a més de les campanes, el Sant Crist de les Fonts). Al monestir de la Serra, es van malmetre totes les imatges i altars, especialment l'altar major i la creu de pedra que presideix la plaça (es va salvar, emperò, la imatge gran de la Mare de Déu de la Serra, patrona de la vila). Va ser la nit del 21 de juliol de 1936 quan van cremar pràcticament totes les esglésies de la Conca de Barberà. PORTA I BALANYÀ, JOSEP M. *Montblanc*. Valls: Cossetània Edicions, 2000 (Col·lecció La Creu de Terme, 8), p. 80; SOLÉ MASERES, MATIES; MESTRES SOLÉ, M. DOLORS. "Principals restauracions del santuari de la Serra (1811-1995)". *Aplec de Treballs*, Centre d'Estudis de la

Conca de Barberà, Montblanc, 14 (1996) 203-236: 213; MAYAYO I ARTAL, ANDREU. *La Conca de Barberà, 1890-1939: de la crisi agrària a la guerra civil*. Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, 1986, p. 410-412. Les fotografies de la p.411, són prou eloqüents.

[6] Sobre l'església parroquial ribetana de Sant Nicolau, vegeu: BIGORRA, M. CARNE; FIGUEROLA, JOAN; FUENTES, MANUEL M. "L'església de Sant Nicolau de la Riba: història i art en el llarg camí fins al segon centenari". *Miscel·lània Ribetana-4*, La Riba (1993) 17-91.

[7] D'aquestes destruccions se'n fa ressò a *Guia de l'Església de Sant Andreu Apòstol de la Selva del Camp (Baix Camp)*. Tarragona: Comissió Cívica Pro-Església de Sant Andreu de la Selva del Camp, 1992, p. 12 i 13. El retaule de l'església parroquial, era una gran obra escultòrica dels primers anys del s. XVIII, per la qual l'artista Llätzer Tramulles havia cobrat 6.000 lliures. També: GRAU I PUJOL, JOSEP M.T.; PUIG I TÀRRECH, ROSER. "La darrera obra de l'escultor Llätzer Tramulles: el retaule major de Sant Andreu de la Selva del Camp (1704-1711)". *Quaderns d'Història Tarraconense*, X (1990) 123-142. A la p. 125 està reproduïda una fotografia antiga del retaule.

[8] Vilaverd no va patir gaires incidents revolucionaris, amb tot, es van requisar les campanes i es van cremar les imatges, retaules, objectes de culte, mobles i part de l'arxiu de l'església parroquial i de l'ermita de Montgoi. L'enèrgica actuació salvadora de l'alcalde Antoni Torrell, evità la destrucció de l'orgue i d'altres objectes litúrgics. El fort dels estralls, van esdevenir-se al bell inici de

1939, ja que amb la imminent arribada de les tropes nacionals la vila sofrí un fort bombardeig que tingué com objectiu (assolít) la destrucció de dos ponts i el tallament de la carretera i de la línia de ferrocarril. CORTIELLA I ÒDENA, FRANCESC. *Història de Vilaverd*. Ajuntament, 1982, p. 77-78. J. Solé, detalla que el 12 de gener un atac de l'artilleria nacional destrossà algunes cases i enderrocà la torre de l'església parroquial, mentre, les tropes republicanes volaven el pont del torrent de la Font de Balustres i el ferrocarril. SOLÉ OLIVÉ, JAUME. *Vilaverd*. Valls: Cossetània Edicions, 1999 (Col·lecció La Creu de Terme - 5), p. 54.

[9] El 21 de juliol de 1936, membres del Comitè Local del Front Popular Antifeixista entraren armats a l'església i a Foment Parroquial, i hi calaren foc, perdent-se el retaule del Roser, d'estil gòtic. A l'antic convent de monges, un cop aquestes foren expulsades, s'hi instal·là la Col·lectivitat i més tard un hospital de sang, i a l'església les mules i carros confiscats. Les campanes es tiraren daltabaix i es van fer fondre per fer bales. Una segona part d'estralls tingué lloc els primers dies de 1939; amb l'arribada de les tropes nacionals van volar-se el pont del Salt i el portal de la Vila. ALSAMORA I JIBALLÍ, ALFONS. *Vimbodí*. Valls: Cossetània Edicions, 1997 (Col·lecció La Creu de Terme, 1), p. 48-49.

[10] A. Alsamora constata força activitat revolucionària l'any 1936, amb persecucions, assassinats, profanacions, etc. ALSAMORA. *Vimbodí...*, p. 48-

EL PERSONATGE:

El brau Mostaròs

Manel Güell

mguell@altanet.org

Un dels militars sorgits al recer de la guerra de Separació (1640-1659, **Felip IV** contra catalans i francesos) que més es distingí per la seva valentia, va ser, sens dubte, **Francesc de Mostarós y Bosser** (p.s.XVII-1652), el qual obtingué pels seus bons mèrit el privilegi de cavaller, i meresqué, al final dels seus dies, una sentida oració fúnebre.

Fill del ciutadà honrat de Barcelona **Gabriel Antoni de Mostarós** i de **Magdalena Bosser Prats**, pertanyia a una influent família de l'alta burgesia barcelonina de juristes, adroguers, però sobretot, metges. El pare era metge, i metges també ho foren l'oncle **Àlvar-Antoni Bosser Prats** i l'avi **Gabriel-Antoni Bosser**, el qual exercí de protomèdic i obtingué privilegi de cavaller. Un cosí, **Josep Massó Bosser**, fou magistrat a la Reial Audiència, un germà de la seva tia (l'esposa de **Bosser Prats**) fou **Dimes Çafont Malla**, un dels principals dirigents de la Revolució de 1640, cunyat, aquest, d'un altre dirigent encara més famós, **Josep Fontanella** (l'arbre genealògic es pot consultar a **CORTES [1973] 136**). Si allarguem una

mica més l'arbre genealògic familiar, trobem que un cosí segon, **Francesc Vila Massó**, va ser també militar i jugà un important paper en la capitulació final de Barcelona el 1652 (**GÜELL [en premsa]**).

Francesc de Mostarós no ens consta que seguís la carrera de medicina, estava més aviat predisposat a la de les armes, pel seu caràcter valent i ardit, i encara que, avui per avui, no puguem provar la seva participació a la batalla de Montjuïc (tot i que la suposem), sí que sabem que encara no sis mesos més tard, **Mostarós** detenia el càrrec d'alferes i assistia al tinent coronel **Antoni Meca** en el setge de Tarragona. A la batalla de Tamarit (10 de juny de 1641), **Meca**, amb ajut de **Mostarós** i d'altres valents, es distingí avançant contra l'enemic al pujol de la Creu, on aconseguí prendre posicions molt avantatjoses (**GÜELL [2002] 16**). Dos anys més tard, ja era capità, no un qualsevol, sinó un d'"esforçat". Durant l'atac al castell d'Horta, guià un miler d'homes a l'assalt, per la porta principal, i sense esperar a desballestar la porta a cop de destrial, **Mostarós** "tingué mania de

pujar per una part de tapia que y havia no molt alta", essent el primer a entrar dins la plaça. Un cop dins, prengué la casa més a prop al castell i, des d'allí, mantingué a ratlla l'enemic a trets de mosquet([Còpia \[1643\] 2 i 3](#)). Tres anys i mig més tard, prengué part al setge de Lleida (novembre de 1646), ja que es comptava entre els ferits en el rabiós assalt al fort Rebé (Vilanoveta)([SANABRE \[1956\] 313](#)).

Paral·lela a la carrera militar, la política tampoc sembla que li anés massa malament. Llegim un comentari del Dietari de la Generalitat, de 1653, però que feia referència al 15 de juliol de 1647, en relació a la desinsaculació del filipista **Antoni Granollachs**, "*y en lo lloc d'ell posat Francesc de Mostarós, y per transforment (?) de dit Mostarós de oïdor a diputat, fou enciculat, mossén Francesc Pastor y de Montserrat...*"([DGC, VI, 1254](#)). Aquest canvi de categoria política venia motivat, segurament, per un canvi previ de categoria social. El 27 de març de 1647, **Lluís XIV** concedí a **Mostaròs** el privilegi de Cavaller del Principat de Catalunya. En la concessió, **Mostaròs** apareix detenint els càrrecs de: mestre de camp dels exèrcits de Catalunya, sergent major dels de Cavalleria, governador militar de la plaça de Barcelona i governador del castell de Montjuïc([MORALES \[1977\] 171](#)).

Els èxits militars van continuar el juliol de 1648 amb el setge i assalt de Tortosa, en el que hi participà el seu terç i, per tant, també ell, "*y a fet famosas accions...*". Llavors ja no era capità, ans mestre de camp. El general **Marchin** s'havia plantat el 10 de juny anterior davant la ciutat, amb 7.000 homes, 3.000 cavalls i el suport dels miquelets de la castellania

d'Amposta. Una relació francesa explica com **Mostaròs** "*voulut y entre en personne*", però el seu nou càrrec militar li devia exigir altres funcions de comandament més importants([Còpia \[1648\] 2; La prise \[1648\]](#)). Una carta que va escriure el propi **Mostaròs**, i que fou cedida a l'estampa, ens mostra més al detall la seva participació en aquell setge([Còpia Mostaròs \[1648\] 1-4](#)). Segons explicava, els francesos duien la part més dura del combat, reservant les tropes catalanes per a treballs de complement. En una d'aquestes, **Marchin**, demanà gent per feina de sapa i mobilitzà el terç de **Mostaròs**, aquest, s'enutjà i li malcontestar que si els seus homes no eren bons per efectuar una investida, tampoc ho serien per treballar. Llavors l'estat major francès, reconeixent els mèrits del mestre de camp català, s'apressaren a acostentar-lo, amb tota mena de compliments, i li cediren l'atac per la part de l'Hospital. **Mostaròs** efectuà l'assalt per aquella part i els seus catalans no li van fallar, tots es comportaren amb valentia i entraren els primers en els fortins enemics, mal que van perdre més de 150 homes. Amb tot i això, la presa de la ciutat fou possible gràcies a un forat a la muralla pel qual s'escolaren els soldats francesos, i el 12 de juliol de 1648, Tortosa queia i era sotmesa a un terrible saqueig([MUÑOZ;QUEROL \[2004\] 157-174](#)).

El pròxim setge en el que **Mostaròs** va participar seria ja el de Barcelona, el que posaria fi a una primera etapa d'aquella llarga guerra, i el que seria, així mateix, tomba del nostre heroi. Abans, protagonitzaria un curiós episodi que ve a ratificar el caràcter ardit i impetuós del

militar barceloní. A finals d'agost de 1651, **Mostaròs** tingué una picabaralla amb un alt comandament francès, el marquès de **Marsilly**, la qual acabà en duel. **Marsilly** havia vingut a la guerra de Catalunya l'agost de 1648, amb el virrei francès **Schomberg**, com a lloctinent de la seva companyia de cavalls lleugers, i era recent casat amb la comtessa de **Savallà**. El duel es celebrà "*a la campaña, y della salió Marcelli muy mal herido*" (**Diaria relacion [1651] 4**), fins al punt d'haver d'avisar ràpidament l'esposa a Girona; el 12 de setembre arribà aquesta amb un il·lustre seguici, i era rebuda per les autoritats espanyoles amb tot de cortesies (**Relacion [1651] 1**). **Marsilly** superà aquell tràngol, seria alliberat amb el contingent francès al retre's Barcelona, i posteriorment, defensarà Girona (ferit i presoner), i participarà en la campanya militar del duc de **Candale** de 1657 (**Relacion de la entrada [1652] 4; Relacion verdadera [1653] 4; Segunda relacion [1653] 4; SANABRE [1956] 570**).

Passat aquest episodi, **Mostaròs** prengué part en les accions més perilloses i arriscades que la dinàmica del setge exigia. El testimoni d'un pagès de l'Esquirol, **J.GUÀRDIA**, que deixà una mena de memòries, evidencien no tan solament la feina defensiva que **Mostaròs** realitzava, sinó també la fama de què gaudia arreu del país. **Joan Guardia** comentava, pels vols d'octubre de 1651, que els catalans, defensors de Barcelona, s'havien fortificat bé a Montjuïc, "*y an posat per capità lo soldat que s diu Mosturas y és astat lo més valent oma y més ferm de Catalunya, perquè moltes vegadas lo an anat a anvestir y tostoms los ha batuts*" (**GUARDIA**

[1986] 70). Encara que **Guardia** l'anomena capità, era un títol de comandament genèric, ja que **Mostaròs** seguia detenint el de mestre de camp de les milícies catalanes. El 22 d'abril de 1652, **Mostaròs** participà en la sortida per obrir pas al nou virrei francès, el mariscal de **La Mothe**, que encara que malferit a la cama, aconseguí entrar a la ciutat (**MUÑOZ; CATÀ [2001] 232**).

Finalment, el 13 de maig de 1652, una cruel bala segaria la vida de **Francesc de Mostaròs**. Aquell dia es posà al front d'una host escollida amb la qual assaltà el fort de Sant Ferriol, un dels molts reductes amb els quals els hispànics estrenyien la ciutat, edificat especialment per a aquell setge. Malgrat la valentia i empena que emprà en l'atac, **Mostaròs** i els seus foren rebutjats, i a més ell rebé un tret mortal, "*por valiente le querian, como le honraban por caballero*" (**MELO [1990] 226**). Efectivament, una relació hispànica confirma que atacaren de nit el fort, i que **Mostaròs** comandava l'assalt enlloc de **La Mothe**, encara convalescent de la ferida rebuda a l'entrar a la ciutat. **Mostaròs** fou rebutjat, amb 250 baixes dels seus, i, a més, en sortí malferit "*de un mosquetazo en un muslo*"; "*En este tiempo doblavan mucho las campanas de la Ciudad, entendimos que era por mons. la Mote, y despues se supo que avia muerto el maestro de Campo Mosteròs, Governador de Monjuy, de las heridas que recibió en la refriega pasada*" (**Relacion [1652] 2**). **J.SANABRE** també explica que fou mortalment ferit en aquell assalt, però afegeix que expirà a principis de juny, i que "*La ciudad tributó a sus restos las más grandes obras fúnebres*" (**SANABRE [1956] 522**).

DGC

Dietaris de la Generalitat de Catalunya. VI (1644-1656). Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2000.

Còpia [1643]

Copia de una carta que ha escrit un cavaller, a un amich seu de Barcelona, donantli avis de la victoria que han tingut en lo lloch de Orta, y lo Castell, en lo dia del Corpus proxim passat, y de la manera se son rendits los enemichs. Barcelona: Jaume Mathevat, 1643.

Còpia [1648]

Copia de una carta escrita per un oficial de guerra de nostre Camp de Tortosa, a un Cavaller de aquesta Ciutat. Barcelona: viuda Mathevat, 1648.

Còpia Mostaròs [1648]

Copia de una carta escrita per lo mestre de camp Francesch Mostarós a un Cavaller de aquesta Ciutat, donantli avís de tot lo que ha passat en la presa de la ciutat y Castell de Tortosa (14 juliol 1648). Barcelona: viuda de Mathevad, 1648.

CORTÉS [1973]

CORTÉS, CRISTIÁN. *Els Setantí*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1973.

Diaria relacion [1651]

Diaria relacion de todo lo que ha sucedido en el sitio de Barcelona por mar, y tierra, desde onze de Agosto, hasta quinze de Setiembre deste Año de mil y seiscientos y cinquenta y uno.... Sevilla: Iuan Gómez de Blas, 1651.

GUARDIA [1986]

GUÀRDIA, JOAN, 'Diari'..., en: PLADEVALL I FONT, ANTONI; SIMON I TARRÉS, ANTONI. *Guerra i vida pagesa a la Catalunya del segle XVII*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes, 1986.

GÜELL [2002]

GÜELL, MANEL. "La batalla de Tamarit (10 de juny de 1641)". *Estudis Altafullencs*, 26 (2002) 7-22.

GÜELL [en premsa]

GÜELL, MANEL. "Els nobles Vila de Barcelona, a cavall entre dues guerres". *Paratge*, SCGHSVN, Barcelona (en premsa).

La prise [1648]

La prise par force de la ville & chasteau de Tortose en Catalogne, sur le Roy d'Espagne. Par l'armée du Roy, commandé par le mareschal de Schomberg. Avec les articles par lui accorder a Dom Diego Brizuela Salzedo, pour mettre ce chasteau entre ses mains. París: Bureau d'Adresse, aux Galleries de Louvre, 28 juillet 1648.

MELO [1990]

MELO, FRANCISCO MANUEL DE. *Historia de los movimientos de separación y guerra de Cataluña en tiempos de Felipe IV....* Cadis: Universitat, 1990.

MORALES [1977]

MORALES ROCA, FRANCISCO JOSÉ. "Privilegios nobiliarios del Principado de Cataluña. Gobierno intruso de Luis XIII y Luis XIV (1641-1651)". *Hidalguía*, núm. 141 (març-abril 1977) 167-191: 171.

MUÑOZ;CATÀ [2001]

MUÑOZ GONZÁLEZ, ANTONIO; CATÀ I TUR, JOSEP. "Setge o capitulació de Barcelona el 1652". *Barcelona. Quaderns d'Història*, 5 (2001) 231-247.

MUÑOZ;QUEROL [2004]

MUÑOZ I SEBASTIÀ, JOAN-HILARI; QUEROL COLL, ENRIC. *La Guerra dels Segadors a Tortosa (1640-1651)*. Valls: Cossetània Edicions, 2004 (Col·lecció Fundació Privada Duran-Martí, 2).

Relacion [1651]

Relacion de lo sucedido en el sitio de Barcelona por mar y tierra desde primero de Septiembre hasta nueve de Octubre de este Año de 1651. Sevilla: Iuan Gomez de Blas, 1651.

Relacion [1652]

Relacion de lo que ha sucedido en el sitio de Barcelona por mar y Tierra, desde trenta de Abril hasta diez y nueve Iunio deste año de 1652. Sevilla: Iuan Gómez de Blas, 1652.

Relacion de la entrada [1652]

Relacion de la entrada que el serenissimo señor don Iuan de Austria hizo en la Ciudad de Barcelona, tomando possession della y sus Fortalesas, en nombre de su magestad, el Domingo 13 de Octubre deste Año de 1652.... Sevilla: Iuan Gomez de Blas, 1652.

Relacion verdadera [1653]

Relacion verdadera del feliz suceso que el Exercito de nuestro Catolico Rey (que Dios guarde) ha tenido en el Socorro de la Ciudad de Girona, governando las Armas el Serenissimo Señor D. Juan Austria de [sic].... Saragossa: Miguel de Luna, 1653.

SANABRE [1956]

SANABRE, JOSÉ. *La acción de Francia en Cataluña en la pugna por la hegemonía de Europa (1640-1659)*. Barcelona: Real Academia de Buenas Letras, 1956.

Segunda relacion [1653]

Segunda relacion muy copiosa del socorro que el serenissimo Señor Don Iuan de Austria Principe de la Mar, dio a la Ciudad de Girona, el miércoles 24 de Septiembre deste Año de 1653.... Sevilla: Iuan Gomez de Blas, 1653.

NOTÍCIES:

Presentació de llibres

L'advocat i historiador Josep Cruanyes, presentà el dia 2 de desembre de 2005, el llibre d'Antoni Gavaldà, "**Joan Busquets Queralt, afusellat. La repressió franquista a Valls**". L'acte tingué lloc a les 20h., a la Societat Agrícola de Valls, i van intervenir Ignasi Sardà (responsable de comunicació del programa per al Memorial Democràtic), Joan Caball (coordinador nacional d'Unió de Pagesos), i Josep M. Albareda (president de la Societat Agrícola de Valls).

El 24 de febrer de 2006, tingué lloc la presentació d'una nova monografia de Josep Recasens Llorc sobre la repressió franquista a la demarcació tarragonina. "**La repressió franquista a la Terra Alta**", comptà amb la prologació del professor de la URVT Josep Sánchez Cervelló, i l'acte es dugué a terme a l'Ecomuseu dels Ports d'Horta de Sant Joan, a les 8 del vespre.

[www.campusreus.org; www.llibresebrencs.org]

La Guerra als Museus

Del 20 d'abril a l'11 de setembre de 2006, s'ha exposat al **Museu d'Història de Catalunya**, una mostra de cartells inèdits de la II República i de la Guerra Civil Espanyola. Els cartells estan custodiats pel Centre d'Estudis Històrics Internacionals (CEHI).

De l'11 de maig a l'11 de setembre de 2006, s'han exposat, d'una banda 150 fotografies inèdites de la GCE del fons de l'agència EFE que mostren l'impacte de la guerra arreu d'Espanya, i d'una altra, les del fons de Josep Maria Pérez Molinos "Catalunya en guerra i en postguerra".

La **Subsecretaria de Defensa**, a través de la **Secretaria General Tècnica** i la **Subdirecció General de Documentació i Publicacions** i el **Museu de l'Exèrcit**, han ofert, des del 6 de juliol i fins l'últim dia d'agost de 2006, la mostra fotogràfica "La vida quotidiana en el Ejército (1855-1925). Fotografías del Archivo General Militar de Madrid". La mostra, una selecció de 63 fotografies antigues, vol ser un testimoni de la quotidianitat dels militars a les casernes, s'exposà al Museu de l'Exèrcit (C. Mendez Nuñez, 1, de Madrid), i ha donat peu a l'edició, a càrrec del Ministeri de Defensa, del llibre del mateix títol.

El 3 d'agost de 2006, el conseller de Governació de la Generalitat, Xavier Sabaté, va visitar el **Museu del Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre (CEBE)**, a Gandesa, i escoltà les sol·licituds de finançament per a les obres de renovació d'una de les ales del Museu.

El museu particular **La Trinxera**, propietat del col·leccionista local Pere Sanz, ha incorporat una dotzena de maniquins que ha abillat amb diversos uniformes nacionals i republicans, als que no manca cap detall, llevat de l'armament (en tràmit que la Guàrdia Civil permeti l'exposició d'algunes armes antigues). El Museu, s'ubica prop del Casal Municipal, a Corbera d'Ebre, i en una quinzena de vitrines s'hi pot veure un ample repertori de l'arsenal emprat a la GCE, municions, granades, obusos, artilleria antiaèria i antitanc, una bateria antiaèria en bon estat i àdhuc el fusellatge d'un avió republicà abatut. També cascs, ensenyes, "menage" dels soldats, fulls de propaganda de l'època, etc. Sanz ha aplegat aquesta col·lecció de més de tres milers de peces, a base de recollir-les i d'intercanviar-ne amb d'altres col·leccionistes.

[*Sapiens*, 42, 64] [www.mhcat.net] [*Papers del MHC*, 16, 16] [www.mde.es/cultura] [*DdT*, de 04-08-2006, 18]

Conferència sobre la Guerra de Successió, a l'IEC

L'Institut d'Estudis Catalans està preparant i realitzant diverses activitats per commemorar els seus cent anys: 1907-2007. Dins de l'agenda d'activitats de l'IEC la Societat Catalana d'Estudis Històrics va efectuar la conferència inaugural del curs acadèmic 2006-2007, el dia 25 d'octubre, a càrrec del Dr. Agustí Alcoberro amb el tema "Una visió de la Guerra de Successió de l'exili: el *Teatro de desdichas* (Milà, 1716). D'aquesta manera noves aportacions s'afegeixen al desig historiogràfic d'estudiar i presentar enfocaments diversos sobre una guerra que va canviar de soca-rel l'organització dels diferents regnes que havien estat dirigits per la monarquia dels Habsburg.

[Núria Florensa i Soler]

Bombardeig... de poesies

L'any 1938, l'aviació italiana causà més de 200 víctimes en el decurs dels bombardejos que efectuà sobre Granollers. El Col·lectiu l'Embut en col·laboració amb l'Ajuntament i el Museu, va proposar tornar a 'bombardejar' novament la ciutat, aquest cop amb poemes (versos creats pels propis habitants), per al dimecres 31 de maig de 2006. La idea d'aquest original 'bombardeig', va néixer a Xile, i s'ha estès ràpidament, sobretot en ciutats que han tingut malaurada ocasió de comprovar els tràgics efectes d'un bombardeig aeri, com Guernika o Dubrovnik.

[Sapiens, 44, 50]

Una exposició sobre Carlisme a les comarques tarragonines

El carlisme. Llums sobre un passat amagat, és el títol de l'exposició que, amb entrada lliure, romangué oberta del 15 de setembre al 19 de novembre de 2006, a la sala d'exposicions de Caixa Tarragona (Higini Anglès, 5 -Tarragona-). Comissariada per un dels majors experts en el tema, el professor de la URVT Josep Sánchez Cervelló, i assessorada per l'historiador expert en el tema Robert Vallverdú, la mostra, ben estructurada, estigué impecablement retolada i amb panells explicatius força entenedors. Comptà amb tot de material documental (llibres, impresos, epistolaris, mapes, gravats, bitllets), que alternà amb diversos uniformes i banderes de l'època, quadres i retrats dels personatges més sobresortints, armes usades en aquell conflicte (pistoles, trabucs, i àdhuc un canonet), i unes interessants maquetes amb soldadets de plom corresponents als exèrcits, cossos militars i regiments en litigi.

LA CITA

EL FI DISUASORI DE LA GUERRA

"si es considera [...] la fi de la guerra justa, trobarem així mateix, ser nobilíssim, i sobre una egrègia virtut fundat, doncs sempre mitjançant ella hom deu procurar la pau, i concòrdia de les repúbliques".

COLLADO, LUIS. *Platica manual de artillería...* Venecia, 1586, f. 1.

L'actual concepció de la Guerra (encara, tristament inevitable), es justifica com un fi per a la Pau, i el manteniment dels exèrcits, s'entén així en el seu efecte dissuasori. Els estats (quasi la pràctica totalitat) mantenen un pressupost de Defensa i unes

[La Guerra és]: "de gran manera necessària a la conservació de les repúbliques, per quant pel temor de la Guerra, és sempre la pau estimada".

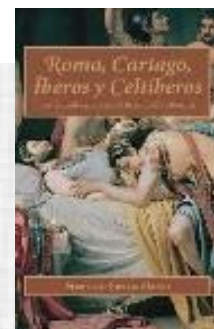
COLLADO, LUIS. *Platica manual de artillería...* Venecia, 1586, f. 2.

infraestructures militars, armament i professionals en actiu, no per iniciar una contesa bèl·lica, sinó per dissuadir governs rivals en el territori, en l'economia o en el comerç. Aquesta concepció de la cosa militar, no ofensiva, ja l'hem trobada en el pensament d'un tractadista castellà de finals del s. XVI, Luis Collado. Sorpresos per la troballa, que no deixa d'evidenciar un cert tarannà antiimperialista en un militar de carrera d'una de les grans potències del moment, n'hem volgut reproduir aquí unes mostres.

R E C E N S I O N S :

GRACIA ALONSO, FRANCISCO. *Roma, Cartago, íberos, celtíberos. Las grandes guerras de la península ibérica*. Barcelona: Ariel, 2006, 322 p.

“L’any 238 aC. Cartago inicià la conquesta d’Ibèria. Amílcar, Asdrúbal i Ànibal introduïren els conceptes de la guerra moderna a la Península sotmetent a tartessis i ibers. Quan vint anys més tard, presa ja Sagunt, Ànibal inicià la seva marxa cap a Itàlia, un nou poder militar s’introdueix a Hispània: Roma. Durant els llargs anys de la Segona Guerra Púnica, romans i cartaginesos, aliats o enfrontats a ibers i celtibers, lluitaren ferament per aconseguir la supremacia. Després de la seva victòria, les armes romanes iniciaren l’ocupació sistemàtica del territori que no acabaria fins a finals del segle I aC.

El concepte del combat durant la Protohistòria parteix de l’anàlisi de la guerra heroica i de les estructures de poder i territorials del Bronzo Final, fins els sistemes de govern jerarquitats i preestatsals del segle IV aC. capaços d’organitzar exèrcits complexos basats en la tàctica i estratègia mediterrània.

Reclutament basat en sistemes de dependència personal, organització de les tropes, tipologies d’armament, principis estratègics, tàctiques de combat, subministres, abastament, i una nova visió política, econòmica i social de la guerra, permeteren a ibers i celtibers encarar amb èxit en molts casos les seves campanyes contra les dues principals potències del món antic: Roma i Cartago”.

[www.libreriaaurea.com]

KEEN, MAURICE (coord.). *Historia de la Guerra en la Edad Media*. Madrid: Antonio Machado Libros, 2005, 439 p.

“La guerra ha exercit una important influència sobre la civilització i les estructures socials de l’Europa medieval. Te, per tant, una significació alta, tant per a als interessats en l’Edat Mitjana per sí mateixa com per a aquells interessats primordialment en la guerra i el seu lloc en el desenvolupament humà.

L’obra està dividida en dues parts, la primera cronològica, la segona temàtica. A la primera part, una sèrie de capítols exploren l’impacte de la guerra i dels combats al llarg del temps, des del període carolingi fins el final de la Guerra dels Cent Anys. Segueix, a la segona part, una sèrie d’estudis específics sobre la guerra i la seva forma de realitzar-la: castells i setges, cavalls de guerra i armadures, mercenaris, la guerra al mar i la sort dels civils durant el temps de guerra”.

Sumari: Prefaci de l’editor / Llista de mapes / Llista d’ autores / Cap. I. Introducció / PARTE I. FASES DE LA GUERRA MEDIEVAL / Cap. II. La guerra carolingia y otoniana (Timothy Reuter) / Cap. III. Los vikingos (H. B. Clarke) / Cap. IV. Una era de expansión circa 1020-1204 (John Gillingham) / Cap. V. La guerra en los pueblos latinos del este (Peter Edbury) / Cap. VI. La guerra en Europa, 1200 a 1320 (Norman Husley) / Cap. VII. La época de la Guerra de los Cien Años (Clifford R. Rogers) / PARTE II. EL ARTE DE LA GUERRA / Cap. VIII. Fortalezas y asedios en Europa occidental circa 800-1450 (R. L. C. Jones) / Cap. IX. Armas, armaduras y caballos (Andrew Ayton) / Cap. X. Mercenarios (Michael Mallet) / Cap. XI. La guerra naval después de la era vikinga (Felipe Fernández-Armesto) / Cap. XII. La guerra y los no combatientes en la Edad Media (Christopher Allmand) / Cap. XIII. Armas de fuego, pólvora y ejércitos permanentes (Maruce Keen) / Lectures recomanades / Taula cronològica de dates i fites d’importància / Fonts de les il·lustracions / Índex de noms i matèries.

[www.Cuspide.com] [Rec. de Fernando Quesada a *La Aventura de la Historia*, 92, p. 88]

SUNZI. *El arte de la guerra*. tr. i not. Albert Galvany. Madrid: Trotta, 2005, 236 p.

“Malgrat allò que podria denotar la seva recepció a l’Occident actual com a manual d’estratègia en el món de les finances, de la política o de qualsevol altre àmbit d’«alta competició», «El arte de la guerra» és, abans de res, un llibre de reflexió filosòfica. Es tracta d’un dels discursos més lúcids i coherents sobre els mecanismes de dominació, y la lliçó que ofereix és justament la contrària de la que la nostra època sembla haver retingut: la guerra és un afer brut i tot home sensat ha de fer el possible per evitar-la.

Aquesta traducció, a càrrec d’Albert Galvany, filòsof i xinòleg, no solsament ve a omplir una llacuna –fins a la data no existien en llengua castellana més que versions de les traduccions angleses i franceses-, sinó que també, gràcies a l’abundància d’observacions filològiques, a l’ús de les últimes troballes arqueològiques, a les constants referències a obres paral·leles, proporciona al públic hispanoparlant una de les investigacions més documentades i més aconseguides sobre l’estratègia xinesa de l’antiguitat, al temps que aporta una comprensió nova del text inserint-lo en la problemàtica global del pensament xinès. S’inclou, a més, una versió original del text”.

[www.trotta.es]

MICHONNEAU, STÉPHANE. “Gerona, baluarte de España. La conmemoración de los sitios de Gerona en los siglos XIX y XX”. *Historia y Política. Ideas, procesos y movimientos sociales*, 14 (2005/2 = *El Nacionalismo catalán: mitos y lugares de memoria*) 191-218.

Altre bon exponent de la història de les mentalitats. El treball de Michonneau, es centra sobre l’imaginari bastit al voltat de l’heroic setge que sofrí Girona el 1809, creació, configuració i evolució del mite, a través de totes les manifestacions cíviques i culturals viscudes en el sí de la societat gironina. A aquests efectes analitza el procés historiogràfic de l’episodi. El relat històric de la defensa de Girona partí del manuscrit del franciscà i capità de la milícia de religiosos, Manuel Cúndaro, complementat amb el que publicà el 1820 Miguel de Haro, comandant del regiment de Baza, que és analitzat. A mitjan s. XIX, fou Francisco de Castro y Pérez de Orozco, nebot d’Álvarez de Castro (l’immortal defensor de la plaça el 1809) qui expressà “*los tópicos que vincularían en lo sucesivo la historia de los sitios a la epopeya nacional*”, elevant la gesta gironina a la categoria de Numància o de Sagunt. Es fa un repàs a la historiografia de la segona meitat del s. XIX, amb la Renaixença i la proliferació de literatura patriòtica, i també a l’apogeu de la commemoració del Setge, que fou entre 1874-1894.

L’autor combat la tesi de que la societat gironina sabé superar la vinculació del Setge al mite militar espanyol, i vol demostrar que a través de diverses iniciatives, sobretot en clau de publicacions, es produí la penetració d’un nacionalisme espanyol que advocà per la militarització creixent del culte patriòtic. Per la seva banda, la societat civil s’abocà en tota mena de commemoracions locals: sermons, llibres d’assaig i de literatura, honres fúnebres, subscripcions populars, monuments, mausoleus, homenatges, etc. Aquests moviments tingueren gran repercussió, i traslladaren la polèmica a l’enderroc o conservació de les muralles, que l’Ajuntament volia fer desaparèixer per expandir urbanísticament la localitat, contra l’oposició dels militars, per als quals no deixava de ser símbol del recordatori de 1809. L’enfrontament perdurà fins a la Segona República. L’apartat Vè, analitza la qüestió, en el marc cronològic

entre 1910-1936, el següent capítol, ho fa en el de 1936-1959, on el Franquisme innoculà una “atrorada renovació de un culto españolista”, i, finalment, l'apartat VIIè (1960-2000), de “decadència” per a l'autor, on s'ha esdevingut la desactivació del culte patriòtic i la transformació a un culte ciutadà. [MG]

MIR, GREGORI. *Aturar la guerra. Les gestions secretes de Lluís Companys davant el Govern Britànic*. Barcelona: Proa, 2006, 432 p.

“Al març de 1938, quan les tropes franquistes estaven a punt d'entrar a Catalunya, el president Lluís Companys va decidir moure les peces al seu abast en vista a una possible mediació internacional per aturar la Guerra Civil Espanyola. Un dels seus homes de confiança, Josep M. Batista i Roca, va viatjar a Londres amb la complexa missió secreta de convèncer el govern anglès perquè liderés una mediació per aturar la guerra. Els contactes i les gestions desenvolupades a la Gran Bretanya per Batista i Roca i després pel conseller de Justícia Pere Bosch i Gimpera han estat pràcticament desconegudes fins ara.

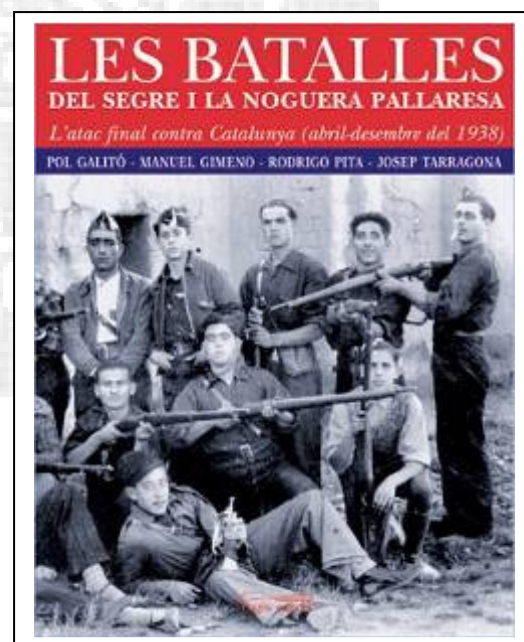
El llibre que ha escrit l'historiador Gregori Mir aporta un gruix d'informació cabdal i nombrosos documents procedents del Foreign Office, entre altres arxius britànics, per explicar no tan sols els contactes i gestions desenvolupats a la Gran Bretanya per Batista i Roca i després pel conseller de Justícia, Pere Bosch i Gimpera, sinó també el punt de vista britànic sobre la situació i les aspiracions de Catalunya, en el context del taulell europeu en el moment previ a l'esclat de la Segona Guerra Mundial.

Gregori Mir, doctor en Dret, polític i historiador, ha publicat, entre altres obres, *El mallorquinisme polític* (París, 1975, amb el pseudònim d'Anselm Lluïl; Palma, 1990, segona edició ampliada); i diversos treballs sobre Miquel dels Sants Oliver, sobresortint l'obra *Miquel dels Sants Oliver. Nacionalisme i síntesi liberal-coservadora 1898-1919* (1993); ha col·laborat en alguns estudis per la recuperació de la figura de l'orientalista que va residir a Anglaterra Joan Mascaró, de qui ha publicat *Correspondència de Joan Mascaró* (1998). Va formar part del consell assessor del programa de TVE *Espanya en Guerra 1936-1939*, de 30 hores de duració, emès el 1986”.

[www.grec.net/livirt/; L'Avenç, 315, 58]

GALITÓ, POL - GIMENO, MANUEL - PITA, RODRIGO - TARRAGONA, JOSEP. *Les batalles del Segre i la Noguera Pallaresa. L'atac final contra Catalunya (abril-desembre del 1938)*. Lleida: Pagès Editors, S.L., 2006, 308 p.

“Entre abril i desembre de 1938 la Noguera Pallaresa i el Segre -en una línia vertical que va de la frontera francesa a Mequinensa-, van ser testimonis d'aferrissades batalles entre nacionals i republicans pel control d'ambdós rius. La Guerra Civil s'havia convertit en un joc d'estratègies militars dels generals Franco i Rojo. En aquest context cal situar combats mítics com el del Cap de Pont de Seròs, el de Balaguer o el de Tremp, i enfrontaments terribles com el del Baix Segre, el Merengue o Baladredo. En aquests nou mesos es va anar construint, a poc a poc, l'ofensiva decisiva per a l'entrada dels soldats franquistes a Catalunya. Atacs per sorpresa, caps de pont, recuperació de posicions i llargues estades a les fortificacions van ser la vida quotidiana dels combatents dels dos bàndols. Van lluitar en aquests enfrontaments gairebé 200.000 homes per cada bàndol. Les

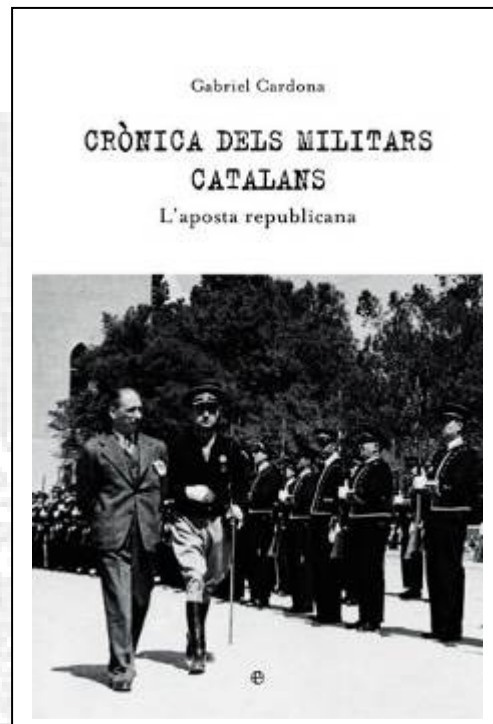
batalles del Segre i la Noguera Pallaresa ofereix una visió global i detallada alhora del que molts estudiosos consideren l'ofensiva final que va obrir les portes dels nacionals a la conquesta de Catalunya. El llibre narra els fets històrics, les tàctiques militars, les capacitats d'armament i totes les misèries pròpies d'una guerra civil que va originar milers i milers de morts».

[www.alibri.es]

CARDONA, GABRIEL. *Crònica dels militars catalans*. Barcelona: La Esfera de los Libros, S.L., 2006, 304 p.

«Entremig d'aquelles dramàtiques convulsions van destacar molts militars, entre els quals cinc catalans: Eduardo López de Ochoa, Domènec Batet, Felipe Díaz Sandino, Vicenç Guarner i Frederic Escofet. Tots ells arrossegats pel remolí que va arruïnar les seves vides.

La revolta del 1936 va ser diferent de les altres. Hi va haver tants militars que no van saber complir el seu deure que van destrossar l'aparell de la força pública. Es van revoltar dient que volien acabar amb el perill de la revolució obrera i van acabar amb l'Estat. Llavors, va esclatar la revolució obrera, que havia estat impossible fins en aquell moment. La revolta militar també va posar fi a l'intent de Revolució liberal que havia suposat la República. A Catalunya, al seu lloc, va sorgir un poder anarquista. Els militars republicans destinats a Catalunya s'havien oposat als seus companys sublevats contra l'Estat. Van guanyar la batalla, però la República, la Generalitat i la seva revolució democràtica van saltar enlaire. La Segona República va quedar sense músculs i morí entre la revolta dels uns i el caos dels altres.»

[Gabriel Cardona: www.esferallibres.com]

SEGURA VALERO, GASTÓN. *Ifni, la guerra que silencià Franco*. Madrid: Martínez Roca, 2006, 372 p.

“Entre 1957 i 1958 es produïa al territori d'IFNI una successió de combats i d'accions militars que es saldarien amb més de 500 baixes espanyoles. L'enfrontament entre els militars espanyols i forces colonials d'un cantó i els marroquins provocà una situació d'impàs i de bloqueig per part de la metròpoli que seria després explotada a la posterior "Marxa Verda". Les condicions en que les tropes espanyoles afrontarien la guerra en territori nord-africà eren prou precàries com perquè la dictadura de Franco l'ocultés. Material i armes obsoletes, tàctiques pobres i una escassa intel·ligència caracteritzarien la campanya en que Franco mostrà un cop més un agut sentit polític però escassa capacitat estratègica”.

[Centre d'Estudis Estratègics de Catalunya - www.ceec-cat.org]

Web del CEEC, Anàlisi i informació sobre Seguretat i Defensa des de Catalunya, organització no governamental, sense ànims de lucre i amb una voluntat de servei al país, que promou i afavoreix el debat i la difusió d'idees sobre aquells afers de seguretat i defensa. Llurs analistes, provenen de diversos àmbits professionals, i pretenen constituir "un pol de pensament estratègic que, des de Catalunya doni una perspectiva pròpia i no subsidiària capaç d'analitzar les qüestions entorn de la seguretat, el crim organitzat i transnacional, el fenomen del terrorisme i l'activitat contraterrorista, les polítiques de defensa, els afers militars i militar-industrials, els conflictes convencionals i asimètrics, i els equilibris estratègics". El sumari de la web és força demostratiu del què pot contenir. Hi ha cinc apartats inicials: Anàlisi, Entrevistes, Informació, Documents i Publicacions (a banda, és clar, de les irrenunciabls pantalles de "presentació", "enllaços", "contacte", etc.).

Dins de l'apartat d'Anàlisi, figuren diversos subapartats que acullen l'extracte de notícies de premsa (amb fotografia inclosa), la qual, clicant pot ampliar-se íntegrament. Només tenen diverses d'aquestes notícies, els apartats d'"Afers Militars", "Geopolítica", "Seguretat" i "Terrorisme". En la mateixa tònica, els apartats de: Entrevistes ("Institucions" i "Política de defensa"), i Informació ("Conflictes", "Forces Armades", "Indústria de defensa", "Institucions", "Seguretat" i "Terrorisme"). Un altra apartat, Documents, permet descarregar en pdf, entre altres: l'Organigrama EADS, l'Estadística CME 2005, la US. DoD Quadrennial Defense Review (revisió quadriennal de la política de defensa dels EUA, el Manual de l'OTAN, la NATO Military Estructura, la Llei Orgànica de Defensa Nacional, els Pressupostos de Defensa Espanyols, o la Directiva de Defensa Nacional del 2004. Per últim, a Publicacions, s'ofereix la ressenya d'una dotzena de títols relatius majoritàriament a la Intel·ligència nacional o estrangera o al Terrorisme.

[MG]

DALMAU, ANTONI (text). "La batalla de Muret. El triunfo de las cruzadas". *Historia Nacional Geographic*, 33 [2006]. Reportatge que rememora els antecedents i desenvolupament d'una de les més importants batalles de la Història de Catalunya. Es reproduïxen belles fotografies de castells de l'època (impressionant el de Carcassona) i un bon mapa colorejat dels territoris catalans i d'influència [MG]

MARTÍNEZ MONTIEL, LUÍS FRANCISCO. "Algunos apuntes sobre Cartografía militar" [En línia] juliol de 2006 [Consulta de 12-07-2006]. Disponible a: <www.juntadeandalucia.es/cultura>. Article electrònic, de caire divulgatiu, que fa una repassada al tema de la cartografia militar espanyola (en relació a Andalusia): la seva importància com a patrimoni documental, els enginyers i cartògrafs autors dels documents gràfics, la tipologia d'aquests, el seu anàlisi

descriptiu i les institucions que els han custodiat. En aquest sentit és on més valuosa resulta l'aportació de Martínez Montiel, ja que annexa les dades dels principals arxius militars espanyols i biblioteques estrangeres on es pot trobar material gràfic militar (ressenya del centre, adreça, telèfon, web) [MG]

POU VALLÉS, JOSEP. «El castillo de Calafell (Tarragona). Auge y declive de un castillo fronterizo convertido en fortaleza señorial». *Castillos de España*, 142-143 (julio-septiembre 2006) 23-30. Descripció del castell calafellenc, localitat, emplaçament, forma, etc. en base a les excavacions arqueològiques dutes a terme a la dècada dels 80. El de Calafell, era un castell fronterer del s. X, datat el 1358 i al llarg del s. XV, el 1370 passava als Palau, que dotaren de noves defenses la muralla i habilitaren algunes estances com habitatge. D'ençà caigué en desús, però durant la guerra dels Segadors, els castellans el

van saquejar (1649) i en volaren part de la muralla. El seu últim ús defensiu s'escaigué durant la guerra del Francès (1808). Fins el 1982, en que s'hi va excavar "se convertí en una ruïna sometida a expolio" [MG]

MIRET I NIN, M. MONTSERRAT. "Document inèdit sobre les muralles de Vilafranca del Penedès". *Del Penedès. Publicació de l'Institut d'Estudis Penedesencs*, 13 (Hivern 2005-2006) 27-32. En base a un document inèdit (1370) trobat a l'Arxiu Medinaceli de Sevilla, l'autora pot concretar una mica més la cronologia de construcció de la muralla vilafranquina, i aportar alguns detalls sobre el finançament que ho va permetre. S'adjunta la transcripció d'un document sobre el particular (1368), i una reproducció de l'inèdit esmentat [MG]

ALOMAR I CANYELLES, ANTONI I.; CLOP I MOLINS, RAMON. "Les fortificacions del castell de Bellver". *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana. Revista d'Estudis Històrics*, 859, LXI (2005 = In memoriam Álvaro Santamaría Arández) 391-426. Estudi ben documentat de les dues línies defensives exteriors del castell de Bellver (Mallorca). En la primera, la pròpia orografia del terreny inspirà Guillem Sagrera en la construcció del revellí, amb ampla plataforma superior. En la segona, l'estrada encoberta de 1713 constitueix l'únic vestigi militar a l'illa de la guerra de Successió. Artillades a principis del s. XVI, s'hagué de traslladar l'entrada per a la instal·lació dels canons. Es comenten les descripcions i els plànols aixecats per Gaspar Melchor de Jovellanos i per Joan Ballester, i es compara la planta amb d'altres obres fortificades arreu de la Mediterrània. L'article, s'acompanya d'un nodrit aparell gràfic (24 imatges), i està ben documentat [MG]

Dietaris de la Generalitat de Catalunya, IX (1689-1701). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència. Secretaria General, 2006. "En el volum dedicat a aquest període destaca l'anomenada Guerra dels Deu Anys, precedent immediat de la Guerra de Successió, en què Catalunya sortiria derrotada i els furs suspesos" [*Informatiu Publicacions*, 44]

PUIG TÀRRECH, ROSER. "Antroponímia del Milà segons la lleva dels Miquelets (1795)". *Butlletí. Centre d'Estudis Alcoverencs*, 106 (abril-juny 2004 [novembre 2006]) 4-6. Breu aportació sobre la composició de la lleva de miquelets (1795) al Camp de Tarragona, aquest cop, a la localitat del

Milà. El fons documental dels Miquelets, permet estudis de molt diversa índole. Els homes aptes per a les armes, majors de 16 anys al Milà eren un total de 57, gairebé tots pagesos, llevat únicament de tres paperers, un tragner, un teixidor de lli i un moliner de farina [MG]

PUIG I TÀRREC, ROSER. "Correspondència d'un cadet des de l'Acadèmia Militar de Poblet durant la Guerra del Francès (1813-1814)". *Aplec de Treballs, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, Montblanc*, 24 (2006) 123-132. L'experiència d'un cadet de la noble família dels Homdedéu, a l'acadèmia militar instal·lada a Poblet, constatable a través de la correspondència mantinguda amb el pare, i que es conserva al fons Homdedéu de l'Arxiu Comarcal de Reus, serveix per conèixer més d'aprop la institució acadèmica militar pobletana, la vida i la carrera professional dels militars vuitcentistes a les acaballes de les guerres napoleònides [MG]

BLANCHON, JEAN-LOUIS. « El combat del bosc de Palau (14 de juny de 1823) ». *Revista de Girona*, 236 (maig-juny 2006) 50-55. L'experiència del Trienni Liberal, entre 1820-1823, inquietà Lluís XVIII de França, que llençà els seus exèrcits contra la península y en vuit mesos sotmeté tot el país. A Catalunya, entrà el mariscal Moncey, i tingué algunes dificultats amb els constitucionals Espoz y Mina, que li oposaren una host sensiblement superior, però que, esperançats de la guerra de guerrilles, van dividir en guarnicions, sense poder evitar que acabessin caient. Tanmateix, Moncey se n'hagué de desfer per caure sobre Barcelona i li resultava difícil, ja que Mina operava amb una 'mobilitat sense respir'. L'autor ressegueix l'itinerari del guerriller, i del seu segon, Gurrea, fins a ser batuts pels francesos. Il·lustrat amb gravats d'aquell episodi i període, en b/n [MG]

Un liberal en terra de carlins. Memòries de Joan Fornell. Lleida: Arxiu Comarcal del Solsonès / Centre d'Estudis Lacetans, 2006, 77 p. Amb aquest volum, es recupera una part important de la història oral relativa al període del Trienni Liberal i primera Carlinada a les terres de ponent, essent un bon exponent en la investigació dels estralls que originen les guerres. Les memòries manuscrites que deixà Joan Fornell Espunya (1780-1864), cedides per la família Pasqual Ventosa, posen de manifest les dificultats i les tragèdies que va patir la família propietària d'un mas al Solsonès, durant els turbulents episodis que se succeïren entre 1808-

1853, "anys agitats i convulsos durant els quals es van produir continuats enfrontaments civils al país". Els Fornells hagueren de marxar a refugiar-se a Barcelona, on treballaren en una fàbrica de filats fins l'acabament de la guerra. Al tornar al mas, la descripció del què en quedava fou desoladora, arrancant amargs comentaris al protagonista, "que con tantos saqueos, robos, prisiones y demás acontecimientos hemos perdido por más valor que no vale el patrimonio" [MG]

MONTESINO-ESPARTERO JULIÀ, LUIS. "Breve reseña sobre la batalla de Berga, último reducto de la primera guerra carlista y la recuperación de sus defensas". *Castillos de España*, 142-143 (juliol-setembre 2006) 118-119. Breu exposició sobre aquesta batalla i l'actuació destacada del general Cabrera. Adjunta la transcripció de l'arenga que va adreçar als soldats, una petita reproducció de la fortalesa bergatana, en plànol alçat, una taula cronològica dels principals fets de les guerres carlines, però cap nota [MG]

CADIÑANOS BARDECI, INOCENCIO. "Noticias de arquitectura fortificada en España (X)". *Castillos de España*, 142-143 (juliol-setembre 2006) 92-96. Apunts solts relatius a les fortificacions de qualsevol punt d'Espanya. De Catalunya apareixen únicament tres apartats: Barcelona (croquis de la torre de Sant Francesc i el baluard de Sant Raimon -1804-), Torroella de Montgrí (proposta d'enderroc de les muralles per facilitar la ventilació urbana -1785-), i Tarragona. El 1752, els treballs efectuats a la muralla sumaven quasi 15.000 rals. El 1872, *El Tarraconense*, denunciava l'enderroc d'un gran llenc de muralla romana i moderna, al costat del portal del Roser. Intervení la Comissió de Monuments, que no pogué evitar que l'Ajuntament continués amb la demolició d'una altra torre. La *Real Academia de la Historia de San Fernando* acusà el municipi de vandalisme, a l'obrir un nou portal a la muralla per comunicar l'escorxador amb l'exterior del perímetre. El 24 de març de 1884, aconseguen declarar-la monument històric-artístic [MG]

CHAVARRIA, ADRIÀ. "Es giebt Krieg! Hi ha guerra". *Serra d'Or*, 557 (maig 2006) 29-32. Article que conte l'impacte a la societat catalana que va tenir la Gran Guerra, sota l'enfocament i anàlisi d'Eugeni d'Ors, que arribà a ser acusat de germanòfil, malgrat pensar que es tractava bàsicament d'una guerra fratricida [MG]

FINESTRES, JORDI. "Catalans a la Gran Guerra". *Sapiens*, 48 (set. 2006) 20-27. L'autor posa

l'evidència en l'ocasional participació de destacats catalans en els combats i la política de la IGM. El maig de 1915, el regiment de voluntaris catalans va intervenir en la conquesta de Neville, la Targeble, Saint Vaart i Carenuy, cobrint-se de glòria en l'assalt a la baioneta a la cota 140 de l'Artois [MG]

CONTIJOCH I CASANOVAS, JOSEP M. "El sometent de Montblanc a l'inici de la II República". *Aplec de Treballs*, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, Montblanc, 24 (2006) 197-207. La institució del Sometent, amb publicació pròpia ("Pau i Treva") i una marcada militància republicana, tenia 40.000 afiliats a tot Catalunya, 1.154 a la Conca de Barberà i 148 a Montblanc. L'autor explica breument els orígens d'aquesta institució de defensa militar popular, i a través d'una guia de 1931, percentualitza l'aspecte laboral dels integrants montblanquins, i acaba oferint una taula amb tots els seus noms, cognoms, llocs de procedència (si no eren de Montblanc) i professió [MG]

CARDONA, GABRIEL. *Historia militar de una guerra civil. Estrategias y tácticas de la guerra de España*. Barcelona: Flor del Viento, 2006, 362 p. "Gabriel Cardona és un reconegut coneixedor de la història militar. Després de publicar nombrosos treballs sobre la guerra civil de 1936-1939, presenta aquest llibre quan es compleixen 70 anys i ofereix l'estudi de nombroses qüestions mitificades al voltant de la direcció i execució de la guerra per ambdós bàndols i la vàlua militar dels diversos generals, en especial, de Francisco Franco" [www.casadellibro.com]

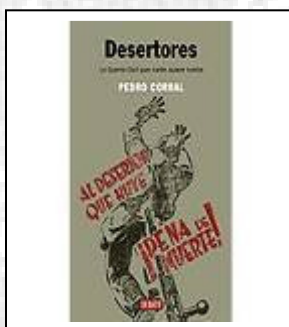
COLOMER, MARGARIDA. *La guerra civil a Mataró. 1936-1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006 (Biblioteca Abat Oliba), 360 p. "Aquest llibre, ben documentat i de

lectura fàcil, analitza la història d'una població catalana, entre els mesos de juliol de 1936 i gener de 1939, tot reflexionant sobre els seus antecedents. L'estudi acaba amb la derrota republicana, l'exili i el nomenament de noves autoritats en la Comissió Gestora (gener-febrer de 1939) i un balanç de les pèrdues humanes com a resultat de la dramàtica situació" [Serra d'Or, 556, 108; www.pamsa.com]

BRISSET, DEMETRIO E. « La muerte del miliciano. La fotografía más famosa de la Guerra Civil". *La Aventura de la Historia*, 95 (setembre 2006) 31-33. Breu aportació que incideix en la mascarada muntada per Robert Kappa, a través de la qual aconseguí la fotografia que el faria famós (5 de setembre de 1936). Brisset, l'analitza tècnicament i ressalta els detalls que confirmen que la imatge va ser fruit d'una acurada escenificació. El milicià "mort", Francisco Borrell, trobaria certament la fi dels seus dies molt poc després [MG]

CORRAL, PEDRO. *Desertores*. Barcelona: Debate, 2006, 624 p. Crònica tendra, commovedora i tràgica, els protagonistes de la qual són tots aquells, que per molt distints motius, abandonaren el combat en la traumàtica Guerra Civil espanyola. Uns es veieren agafats en el bàndol contrari, altres desitjaven trobar la seva família, altres estaven horroritzats per la crueltat del combat o sentiren una por atroç... La deserció comportà represàlies sobre els nouvinguts i creà un vertader front de rereguarda on s'imposaren el terror i la repressió" [www.elcorteingles.es]

SKOUTELSKY, RÉMI. *Novedad en el frente. Las brigadas internacionales en la guerra civil*. Madrid: Temas de Hoy, 2006, 496 p. "Van venir de tots els continents a lluitar en una guerra llunyana per a ells. Milers d'homes i dones que deixaren les seves famílies i els seus països per venir a Espanya a combatre al costat de l'exèrcit

republicà i intentar frenar l'avenç del fascisme a Europa. Rémi Skoutelsky, historiador especialitzat en la matèria, ofereix un relat indispensable per a conèixer tots els detalls sobre l'actuació dels brigadistes que protagonitzaren un dels episodis claus en la història del nostre país" [www.temasdehoy.es]

PUJADÓ I PUIGDOMÈNECH, JUDIT. *Contra l'oblit. Els refugis antiaeris poble a poble*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006 (Biblioteca Serra d'Or), 394 p. "Aquesta recerca, que ubica i identifica la construcció de més de dos mil refugis antiaeris arreu de Catalunya, no és el fruit d'un esforç en solitari, si no el resultat d'una recerca col·lectiva que es va iniciar el 2002. A pobles i ciutats d'arreu de Catalunya, arxivers, historiadors, estudiants, regidors, i persones interessades en el propi passat han rebuscat en arxius locals i han interrogat testimonis que guardaven el record dels refugis que es van construir sota els seus carrers i places quan les bombes amenaçaven i sovint queien des dels avions feixistes. No semblava haver-hi cap altra forma de protegir-se. D'aquell esforç ingent en queden nombrosos vestigis i dels que ja no existeixen ara en queda, com a mínim, el record. L'autora, llicenciada en Història per la UB, ha publicat, entre altres obres, *Oblits de rereguarda: els refugis antiaeris a Barcelona (1936-1939)*" [Serra d'Or, 554, 62; www.pamsa.com]

ANGOSO, RICARDO. "Los paisajes del horror. Ciudades después de la guerra", *Historia 16*, 364 (agost 2006) 66-75. "Hi ha llocs al món que poden ser considerats emblemes del seu temps, doncs han sofert com pocs tragèdies i desastres. Les localitats que aquí s'han elegit, han estat totes elles escenaris involuntaris de conflictes armats que encara conserven les cicatrius de l'espant» (Belchite -Museu de la GCE-, Qnaytre -capital del Golán-, Nicòsia, Sarajevo, Mostar...) [MG]

ÁLVARO, FRANCESC-MARC. "la Guerra Civil i els ministeris de la memòria". *Serra d'Or*, 559-560 (juliol-agost 2006) 61-63. Reflexions al voltant de la Llei de la Memòria Històrica i dels actes commemoratius de la IIRE [MG]

FONS I ARXIUS:

Fons fotogràfic de Kati Horna, a l'Archivo General de la Guerra Civil Española

Nada a Hongria el 1912, Horna es formaria culturalment i artística amb els pioners de la fotografia hongaresa Lázlo Moli Nagy i Josef Pércsi. A Alemanya, entrà en contacte amb el grup de Bertold Brecht (1931), i més tard, a París, amb el grup surrealista. Allí completaria la seva formació, i efectuaria diversos encàrrecs documentals per a la companyia francesa *Agence Photo*. El 1937, a Barcelona, treballava per al govern republicà, i junt amb el seu company José Horna, recorregué fronts de guerra i rereguardes (Aragó, València, Alcalá de Henares, Madrid, Barcelona, Lleida). Formà part, així, del selecte i reduït grup de fotògrafs internacionals que deixaren testimoni de la tragèdia d'una guerra civil (Robert Capa, Gerard Taro, Walter Reuter, etc.). Amb la derrota republicana hagué de tornar a París, i més tard, per causa de la IIGM, s'exilià a Mèxic, on morí l'octubre de 2000.

El fons es compon d'uns 270 negatius, els mateixos que, fruit d'una selecció de les millors imatges que reflexaven la vida de la població civil durant la guerra, s'endugué en una capseta de llauna a París. El 1983 l'Estat Espanyol les adquirí per compra i les ingressà a l'*Archivo Histórico Nacional*, que les destinà al de la Guerra Civil. Les imatges són inèdites, per propi desig de l'autora, i es complementen amb quasi 11.500 negatius, contactes i diapositives que s'havien cedit a l'*Instituto Nacional de Bellas Artes* de Mèxic el 1985.

Es va inaugurar una exposició, amb aquest fons fotogràfic, a l'*Archivo del Reino de Galicia* (A Coruña, 2 de novembre – 31 de desembre de 2005), titulada "*Kati Horna. Fotógrafa en la Guerra Civil Española*". A la web del Ministeri de Cultura, es van penjar una petita selecció de 16 fotografies.

www.mcu.es/archivos/kati_WAI [Gener de 2006]; RODRÍGUEZ PAMPOLIN, IDA. *El surrealismo y el arte fantástico de México*. México, UNAM, 1983; HORNA, KATI. *Fotografías de la guerra civil española (1937-1938)*. Salamanca: Ministerio de Cultura, 1992; GARCÍA KRINSKY, EMMA CECILIA. *Kati Horna. Reencuentro de una obra*. México, 1995; *Kati Horna. Fotógrafa na Guerra Civil Española. Arquivo Histórico Provincial de Lugo. Lugo, 26 de xaneiro – 28 de febreiro de 2006*. [A Coruña]: Xunta de Galicia, [2005].

Francesc de Castellví i les seves *Narraciones Históricas*

Els grans conflictes armats, solen deixar darrera seu el testimoni escrit d'alguns intel·lectuals que el van viure. Les cròniques dels successos polítics i militars d'uns temps difícils i controvertits, com van ser els de la Guerra de Successió (1702-1714), van ser diverses, una de les més celebrades, per la seva extensió, concreció i rigorositat, fou la que aquí ens ocupa. Va ser redactada a partir de 1728, a Viena, encara que semblava la represa d'un embrionari projecte de Francesc de Casamitjana, militar mort durant el conflicte. Les *Narraciones históricas* constitueixen una de les fonts primordials a l'hora d'abordar l'episodi de la Guerra de Successió a Catalunya.

Francesc de Castellví Obando (1682-1757), natural de Montblanc, estudià al Col·legi de Cavallers de Lleida. Va tenir temps de prendre part en la contesa successòria en el seu últim tram, tal volta el més intens, el del setge final de Barcelona de 1714. Capità de la coronela barcelonina, tingué una remarcable actuació militar en la defensa del barri de Ribera, essent ferit. Un cop conclou la guerra, patí la repressió del nou règim borbònic, que el sotmeté a vigilància i li confiscà tots els béns en reiterades ocasions. El 1718 fou empresonat acusat d'animar el moviment carrasquet, i el 1726, signada la Pau de Viena, es traslladà a l'aixopluc de l'Emperador. A Viena, malvisqué d'una exigua pensió, fins l'any 1757, en que morí i fou enterrat a Santa Maria.

Les *Narraciones históricas desde el año 1700 hasta el año 1725*, estan estructurades cronològicament per anys, a través de breus apartats temàtics que van marcant el fil argumental dels esdeveniments. Destaquen sobretot per constituir una obra ben documentada, no tant solament nodrida a partir de les vivències directes del seu autor, sinó també complementat pel testimoni d'altres participants que aquest va conèixer o amb qui es va cartejar. Les seves pàgines denoten un esforç en objectivitat i en superar esquemes historiogràfics caducs que es plasma en la cita de bibliografia europea i en una obsessió per ajustar-se al contingut de la documentació emprada, fins a defugir en ocasions l'oportuna interpretació. Tot i el seu marcat caràcter polític (de tall austriacista, però no exempt de rigorositat i esperit crític), les *Narraciones históricas* posseeixen un inestimable contingut de caire militar, com confessà el propi autor al dir que aprofundia en: "*Estado, resoluciones, disposiciones y fuerzas de las potencias interesadas en esta guerra, sitios de plazas, sorpresas, defensas y rendiciones, batallas, combates y reencuentros*". Nogesmenys, és la font dietarística principal i d'inexcusable consulta, en l'estudi del setge de Barcelona de 1714.

Castellví Obando deixà un sol exemplar manuscrit de la seva obra, a Viena, actualment dipositat a l'Haus- Hof- und Staatsarchiv, original del qual Salvador Sanpere i Miquel en feu una còpia per a la Biblioteca de Catalunya (microfilmada a l'Arxiu Nacional). L'exemplar de Viena, ha estat encomiablement editat, a Madrid, fa pocs anys (1997-2002), a cura de Josep M. Mundet Gifre i Josep M. Alsina Roca, que hi desenvoluparen un treball ingent i rigorós.

MANEL GÜELL

-ALBAREDA, JOAQUIM. "Francisco de Castellví. *Narraciones históricas*". [Recensió] *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 18, Barcelona (1999) 862-865.

-ALBAREDA SALVADOR, JOAQUIM. "Castellví i Obando, Francesc de". en: *Diccionari d'Historiografia Catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2003, p. 312-313.

-CARRERAS BULBENA, JOSEP RAFAEL. *Villarreal, Casanova, Dalmau. Defensors heroics de Barcelona en el setge de 1713-1714*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1995.

-CASTELLVÍ, FRANCESC DE. *Narraciones históricas*. IV. Madrid: Fundación Francisco Elías de Tejada y Erasmo Pércopo, 1997-2002.

R E C U L L :

GENERAL:

DD.AA. *Aproximación a la historia militar de España*. III. Madrid: Ministerio de Defensa, 2006, 1.258 p.

COLEMAN, KIM. *History of Chemical Warfare*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2005, 224 p.

DAY, D. *Conquista. Una nueva historia del mundo moderno*. Barcelona: Crítica, 2006, 338 p.

Paisaje y fortificación. III Congreso Internacional sobre fortificaciones. Sevilla: Ayuntamiento de Alcalá de Guadaíra, 2006, 267 p.

QUESADA SANZ, FERNANDO. “De la lanza a la pica”. *La Aventura de la Historia*, 95 (setembre 2006) 94-96.

ANTIGUITAT:

CHRIST, KARL. *Pompeyo*. Barcelona: Empresa Editorial Herder, 2006, 206 p.

CISA, JAVIER. “Aníbal. El cartaginés que humilló a Roma”. *Historia y Vida*, 456 (març 2006) 60-67.

ECHEVARRÍA, ANA. “Numancia. La ciudad que desafió a Roma”. *Historia y Vida*, 454 (gener 2006) 20-23.

MAN, JOHN. *Atila. El rey bárbaro que desafió a Roma*. Madrid: Oberon, 2006, 300 p.

RIGSBY, ANDREW M. *Caesar in Gaul and Rome. War in words*.

Austin: University of Texas Press, 2006, 271 p.

MEDIEVAL:

HINOJOSA, J. *Jaime II y el esplendor de la Corona de Aragón*. San Sebastián: Nerea, 2006, 372 p.

QUESADA, FERNANDO. “Ocaso en Hattin. Saladino aplasta a los cruzados”. *La Aventura de la Historia*, 92 (juny 2006) 84-91.

VALDEÓN, JULIO. “Melilla medieval. Plaza codiciada”. *La Aventura de la Historia*, 92 (juny 2006) 58-62.

VALDEÓN BARUQUE, JULIO. *La Reconquista. El concepto de España, unidad y diversidad*. Madrid: Espasa Calpe, 2006, 213 p.

MODERNA:

ADAMSON, JOHN (Ed.). *Rebellion and Revolution in the Kingdoms of Charles I*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2006, 256 p.

GARRIDO, DAVID. “El Oranesado. La herencia africana de Cisneros”. *Clío*, 58 (agost 2006) 58-64.

GUTIÉRREZ CARRETERO, JAVIER. “Oruch Barbarroja, mucho más que un corsario berberisco”. *Historia 16*, 364 (agost 2006) 118-122.

LIVI BACCI, M. *Los estragos de la conquista*. Barcelona: Crítica, 2006, 320 p.

LOSADA, JUAN CARLOS. “La invasión fallida [Dossier: “La Gran Armada”]”. *Historia y Vida*, 459 [juny 2006] 46-53.

LUCENA SALMORAL, MANUEL. *Piratas, corsarios, bucaneros y filibusteros*. Madrid: Síntesis, 2006, 352 p.

MANZANERA, LAURA. “El Mediterráneo, también un mar de piratas”. *Clío*, 56 (juny 06) 44-47.

MARTÍNEZ HOYOS, FRANCISCO. “Las otras armadas [Dossier: “La Gran Armada”]”. *Historia y Vida*, 459 [juny 2006] 54-59.

MINGO SERRANO, JUAN BAUTISTA. “La secesión portuguesa de la monarquía hispánica, 1640-1668”. *Historia 16*, 34 (agost 2006) 56-65.

QUESADA, FERNANDO. “Fulgor y ocaso de los tercios. Los mitos de Rocroi”. *La Aventura de la Historia*, 97 (novembre 2006) 60-70.

ROVIRÓ I ALEMANY, XAVIER. *Perot Rocaguinarda, cap de bandolers*. Sant Vicenç de Castellet: Farell Editors, 2006, 144, p.

RUÍZ OLIVA, JOSÉ ANTONIO. “Un modelo de fortificación orográfica: la ciudadela del Monte Hacho de Ceuta”. *Castillos de España*, 141 (abril 2006) 54-64.

SOBREQUÉS, JAUME. “Catalans a la conquesta de Califòrnia”. *Sapiens*, 44 (juny 06) 36-43.

TOMAS CABOT, JOSEP. “Una rivalidad ascendente [Dossier:

“La Gran Armada”]. *Historia y Vida*, 459 [juny 2006] 36-45.

VOLTES, PEDRO. *Federico “el Grande” de Prusia*. Madrid: Palabra, 2006, 218 p.

Guerra contra els turcs

HERVÁS JÁVEGA, ISABEL. “Solimán el magnífico. El rival de Carlos V en Oriente”. *Historia y Vida*, 457 (abril 2006) 68-77.

VILLANUEVA LÓPEZ, JESÚS. “El sitio de Viena. La última invasión otomana”. *Historia. National Geographic*, 30 [2006] 94-105.

Guerra del Francès

ALPERT, MICHAEL. “Las invasiones inglesas de Buenos Aires, 1806 y 1807”. *Historia 16*, 363 (juliol 2006) 44-53.

CANNADINE, DAVID (ed.). *Admiral Lord Nelson. His Context and Legacy*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2005, 216 p.

ESDAILE, CHARLES J. *España contra Napoleón. Guerrillas, bandoleros y el mito del pueblo en armas (1808-1814)*. Madrid: Edhasa, 2006, 448 p.

GIMÉNEZ CHUECA, JUAN. “Wellington. El general que venció a Napoleón”, *Clío*, 56 (juny 06) 70-75.

HOLMES, RICHARD. *El Duque de Hierro*. Barcelona: Edhasa, 2006, 280 p.

STENDHAL. *Napoleón*. Barcelona: Belacqva, 2006, 244 p.

CONTEMPORÀNIA:

ANCA ALAMILLO, ALEJANDRO. *Nafragios de la Armada española y otros sucesos marítimos acaecidos durante el siglo XX*. Madrid: Real del Catorce Editores, 2006, 154 p.

MCCULLOUGH, DAVID. 1776. *Narración épica y riguroso*

testimonio de un acontecimiento que cambiaría la historia. td. Cecilia Belza. Barcelona: Belacqva de Ediciones y Publicaciones, 2006, 503 p.

Cuba

ESCOBAR GOLDEROS, MARIO. *Conspiración Maine*. Madrid: Nowtilus, 2006, 424 p.

ESCOBAR GOLDEROS, MARIO. “La conspiración del Maine”. *Historia 16*, 361 (maig 2006) 76-89.

IGM

DAWNBARN DE ACOSTA, SUSANA LILA. *La Primera Guerra Mundial*. Madrid: Dastin, 2006, 174 p.

FLORENTIN, MANUEL. « Sarajevo 1914. El magnicidio que precipitó la tragedia ». *Historia y Vida*, 460 [2006] 86-93.

NEIBERG, MICHAEL, S. *La Gran Guerra. Una historia global (1914-1918)*. Barcelona: Paidós, 2006, 368 p.

TORROELLA PRATS, JOSEP. “Escritores en la Gran Guerra”. *Historia 16*, 363 [juliol 2006] 54-63.

Guerra Civil

ALCARAZ CÁNOVAS, IGNACIO. *Marruecos en la guerra civil española. Los siete primeros días de la sublevación y sus consecuencias*. Madrid: Catriel, 2006, 316 p.

BENASSAR, BARTOLOMÉ. *El infierno fuimos nosotros. La Guerra Civil Española (1936-1942...)*. Madrid: Taurus, 2005, 538 p.

BROGGI, MOISÉS. *Memorias de un cirujano*. Madrid: Península, 2006, 348 p.

Cartells de la col·lecció Fornàs. Producció gràfica de la Segona República i la Guerra Civil.

Barcelona: Parlament de Catalunya, Departament d'Edicions / Lunwerg DL, 2006, 303 p.

FONSECA, CARLOS. *Rosario, Dinamitera. Una mujer en el frente*. Madrid: Temas de Hoy, 2006, 290 p.

HEIBERG, MORTEN y ROS, MANUEL. *La trama oculta de la Guerra Civil*. tr. Teófilo de Loroya. Barcelona: Crítica, 2006, 368 p.

KURZMAN, DAN. *El asedio de Madrid*. Barcelona: Planeta, 2005, 592 p.

NOVARINO, MARCO. “¡Más hombre! El papel de la guerra civil española en la toma de conciencia antifascista de Elio Vitorini y de los jóvenes intelectuales italianos”. *Cuadernos Republicanos*, 61 (primavera-estiu 2006) 13-18.

REVERTE, JORGE M. “La batalla de Madrid. Crónica de la resistencia de una ciudad”. *Historia y Vida*, 462 (setembre 2006) 86-93.

ROJO, JOSÉ ANDRÉS. « Rojo. El estratega de la República ». *La Aventura de la Historia*, 94 (Agost 2006) 34-40.

SABORIDO, JORGE. *La Guerra Civil Española*. Madrid: Dastin, 2006, 174 p.

TUSELL, JAVIER; GARCÍA QUEIPO DE LLANO, GENOVEVA. *Franco y Mussolini. La política española durante la Segunda Guerra Mundial*. Barcelona: Ediciones Península, 2006, 541 p.

VICH SÁEZ, SERGIO. “La legión Condor. Voluntarios alemanes para el general Franco”. *Historia y Vida*, 456 (març 2006) 86-95.

VIDAL, CÉSAR. *La guerra que ganó Franco*. Barcelona: Planeta, 2006, 608 p.

YANIZ RUÍZ, JUAN PEDRO. “¿Quiénes fueron las primeras víctimas de la Guerra Civil?”. *Clío*, 57 (juliol 2006) 32-37.

IGM

BASCOMPTE, ERNEST. “los tesoros del Tercer reich”. *Clío*, 55 (mayo 06) 47-51.

BUCKRUKER, CHRISTIAN. *La Segunda Guerra Mundial*. Madrid: Dastin, 2006, 174 p.

DELETANT, DENNIS. *Hitler's Gorgotten Ally: Ion Antonescu and His Regime, Romania, 1940-45*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2006, 256 p.

EGIDO LEON, ÁNGELES. *Espanoles en la Segunda Guerra Mundial*. Madrid: Pablo Iglesias, 2006, 168 p.

GONZÁLEZ ÁLVAREZ, MANUEL. *Operación “Fuego Mágico”*. Valladolid: AF Editores de Historia Militae, 2005, 56 p.

LOZANO, ÁLVARO. *Operación Barbaroja. La invasión alemana de Rusia. 1941*. Barcelona: Inédita, 2006, 492 p.

MOLINA FRANCO, LUCAS. *El legado de Sigfrido. La ayuda militar alemana al ejército y la marina nacional en la Guerra Civil Española (1936-1939)*. Valladolid: AF Editores de Historia Militae, 2005, 386 p.

REES, LAWRENCE. *Una guerra de exterminio. Hitler contra Stalin*. 2ª. ed., Barcelona: Crítica, 2006, 340 p.

VICH SÁEZ, SERGI. “La Francia de Vichy. Una zona entre dos fuegos”. *Historia y Vida*, 461 (2006) 82-92.

Era atòmica

ARNOLD, LORNA. *British Atomic Weapons Trials in Australia*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2006, 272 p.

BOSQUE COMA, ALFREDO. “Dien Bien Phu. Caída de un imperio colonial ». *Historia 16*, 365 (setembre 2006) 64-76.

DIECKMANN, DOROTHEA. *Guantánamo*. Barcelona: Littera, 2006, 187 p.

QUERO RODILES, FELIPE. *Batallas principales del siglo XX*. Madrid: Ministerio de Defensa, 2006, 621 p.

VIDAL, L.M. *Ifni. La prensa y la guerra que nunca existió*. Madrid: Almena, 2006, 366 p.

Actas del III Congreso de Castellología ibérica. Madrid: Asociación Española de Amigos de los Castillos, 2006 (Selecció per ordre alfabètic d'autor): J.DE CASTRO. “La transición del gran cubo artillero del baluarte clásico a través de los diseños y realizaciones del ingeniero Gabriel Tadino de Martinengo, Prior de La Barleta”; P.CISNEROS. “La defensa de la costa alicantina y sus imágenes en la Edad Moderna”; J.FERNÁNDEZ; J.SANAHUJA y S.TORRES. “El castillo de València d'Àneu y el asedio de 1487”; F.GARCÍA FITZ. “¿Machinis válidas? Tipología y funcionalidad de las máquinas de asedio en el medioevo hispano. Castilla-León, siglo XI a XIII”; M.LÁZARO. “Barcelona y sus murallas en época medieval, opciones estratégicas y soluciones poliorcéticas; propuesta para futuras investigaciones”; J.M.MUÑOZ CORBALÁN. “Tipologías de fortificación permanente entre los siglos XVI y XVIII. La ruta Flandes-Alsacia-Barcelona-Figueras y la conservación del patrimonio abaluartado”; J.M.MUÑOZ JIMÉNEZ. “El arquitecto Juan Guas (a1453-1496), la primera fortificación española de transición y los modelos italianos”; B.QUEROL. “Castillos y casas fortificadas catalanas en el año 2005. Un estado de la cuestión”; M.TINTÓ. “La ‘Casa Forta’ o ‘Domus’, una construcción de antiguas raíces en Cataluña”; L.VILLENA. “Glosario de términos castellológicos medievales”; M.A.VIVAS. La transmisión de mensajes mediante señales ópticas: una visión de conjunto”.

Font. Publicació d'investigació i estudis vila-realencs, núm. 8 (2006), Monogràfic “La Guerra de Successió a Vila-real. III Centenari de l'Any de la Crema”: J.F.MIRA. “Tres siglos després: els valencians i la guerra de Successió”; A.ALCOBERRO. “Plet dinàstic i actituds polítiques a la guerra de Successió”; V.GIL. “Confiscació de documents i crema d'arxius a la guerra de Successió: el cas de Vila-real (1706)”; V.GIMENO. “La crema de Vila-real, 1706. Una mirada al paper de la parròquia de Vila-real en aquells dies”; S.VILANOVA. “Les conseqüències de la guerra de Successió des del punt de vista demogràfic”; A.PITARCH. “Els fets de 1706 a la literatura”; J.USÓ. “La crema del poble. 1706-2006”; M.C.ARNAL. “La meua visió sobre els fets que van ocórrer l'any de la crema”; J.B.LLORENS. “Dolors, mort i desolació a Vila-real el 12 de gener de 1706”; Annex: fragments de llibres i memòries sobre els fets (Jordi Querol, Daniel Defoe, Francisco de Castellví, José Manuel Miñana).

A G E N D A :

XIV Convocatòria de Bases per a Beques “Ribera d’Ebre” (2006)

Convoca: CERE (Centre d’Estudis de la Ribera d’Ebre).

Nombre de beques: 10.

Àmbit i Tema: Àmbit comarcal, tema de: geologia, climatologia, botànica, zoologia, ecologia, geografia, arqueologia, història, economia, lingüística, literatura, art, música tradicional, sociologia, antropologia, noves tecnologies.

Termini: de presentació de les sol·licituds, el 28 de febrer de 2007.

Import: 350 euros per als socis del CERE, i 200 euros per als no socis.

Secretaria: CERE, C. Sant Jordi, 3, 3r. (43.750 – FLIX). Tel. i Fax: 977-410 521; web i e-mail:

www.riberadebre.org i cere@riberadebre.org

Seminari sobre la Guerra de Successió: “La desfeta d’Alcoi (1707-1708)” (Alcoi, 1-24 de març de 2007)

L’any 1707, ara fa quasi tres-cents anys, els valencians varen perdre el seu sistema foral tradicional arran la derrota d’Almansa. El 25 d’abril de 1707, l’exèrcit de Carles III d’Habsburg era desfet per les tropes de Felip V que, a continuació, passaren a ocupar tot el Regne de València. Entre les viles interior que més hi resistiren va estar Alcoi, que va aguantar durant sis mesos els successius assalts borbònics fins que el mariscal Berwick va rebre l’ordre de Felip V d’acabar amb la seua resistència. Alcoi va caure en mans dels borbònics el 9 de gener de 1708.

Lloc i data: Alcoi, de l’1 al 24 de març de 2007.

Organitza: Centre Alcoià d’Estudis Històrics i Arqueològics.

Col·laboren: Ajuntament d’Alcoi, Arxiu Municipal; Caja de Ahorros del Mediterráneo.

Programa: Xerrades a l’aula de cultura de la CAM (C/ Rigoberto Albors, 8, d’Alcoi, a les 20:00h.

Dijous, 01-03-2007	Carmen Pérez Aparicio (Universitat de València)	"La Guerra de Successió: València i el context europeu"
Dimecres, 07-03-2007	Enrique Giménez (Universitat d’Alacant)	"La Nova Planta i el corregiment d’Alcoi"
Dijous, 15-03-2007	Agustí Alcoberro (Universitat de Barcelona)	"L’Exili austriacista"
Dijous, 22-03-2007	Centre Alcoià d’Estudis Històrics i Arqueològics	Taula redona: "Les conseqüències de la desfeta per a la història d’Alcoi"
Dissabte, 24-03-2007	Excursió guiada a Almansa, per a visitar l’indret de la batalla.	

[Pineda Vaquer, IRMU]

V Col·loqui d'Estudis Transpirinencs: “Els poders locals als Pirineus: política, societat i cultura”

(Areny de Noguera –Ribagorça-, 5-7 d'octubre de 2007)

El V Col·loqui d'Estudis Transpirinencs emprèn un nou camí amb l'inici de la seva itinerància. Així, la Ribagorça esdevé el primer relleu de Núria per a donar veu a les diverses qüestions que toquen directament les valls pirinenques, des del Mediterrani fins a l'Atlàntic o de Nord a Sud. El títol escollit per a la trobada del 2007 a Areny de Noguera (“Els poders locals al Pirineu: política, societat i cultura”) té com a voluntat obrir un debat públic des del món de la recerca fins a la societat civil per a entendre l'evolució actual del Pirineu en totes les seves vessants. Per això, l'estudi de les formes de poder local des de l'època medieval fins al segle XXI ha de servir per donar llum a incongruències, contradiccions i possibilitats del món actual. Els puntals d'aquestes conferències i debats se centraran en la política, la societat i la cultura. L'explicació d'un passat, dels lligams entre valls, del desenvolupament del poder comtal, o l'arrelament d'un present de modernitat on les estructures han de tenir un seguiment de control vertical són alguns dels elements que poden haver promogut formes alternatives d'autogestió i una reinvençió dels poders.

Organització: Centre d'Estudis Ribagorçans (CERIB); Diputació de Girona; Patronat Francesc Eiximenis; Institut Ramon Muntaner (IRMU).

Àmbits temàtics: El col·loqui s'organitzarà a l'entorn de tres grans eixos o àmbits temàtics que centraran i delimitaran les principals ponències o conferències marc del col·loqui i, alhora, de les diverses comunicacions que puguin presentar-s'hi:

- 1- Les formes del poder local a les valls pirinenques: orígens i evolució.
- 2- Cultura política i social del món rural en l'actualitat
- 3- Els nous nuclis de poder: continuïtats, reinvençions i nous models

Comunicacions: Els interessats en participar en aquest col·loqui mitjançant la presentació d'una comunicació poden enviar les seves propostes en forma de resum, amb una extensió màxima d'entre 1.500 i 2.000 caràcters. Cal trametre el resum a l'adreça de correu electrònic mcarme@irmu.org, i la butlleta d'inscripció per correu ordinari o per fax a l'IRMU. El text definitiu haurà de tenir una extensió d'entre 21.000 i 25.000 caràcters.

Terminis: El termini per presentar el resum és el **13 d'abril de 2007**. El termini per lliurar el text definitiu és el **30 d'agost de 2007**.

Assistències: Per a facilitar l'assistència al col·loqui, l'organització oferirà opcions d'allotjament i de restaurant. L'organització està estudiant la possibilitat d'oferir beques (inscripció i allotjament) als participants.

Secretaria del Col·loqui: Institut Ramon Muntaner. *Fundació Privada dels centres d'estudis de Parla Catalana*. Mas de la Coixa, Rotonda Eix de l'Ebre, s/n (43.770 - MÓRA LA NOVA). Tel. 977 401757 / Fax 977 414053; Adreça electrònica: mcarme@irmu.org.

Informació: www.irmu.org

[Pineda Vaquer, IRMU]

Convocatòria de treballs per publicar a *El Baluard* (Sarral)

L'any 2007 amb motiu de la celebració del 25è aniversari de la revista *El Baluard* es preveu l'edició d'un nou Recull de Treballs, el IV.

Organitza: El Baluard, Sarral.

Tema: Lliure, relatiu a Sarral o als serralencs.

Termini: De presentació d'originals: 30 de juny del 2007

Data d'aparició de la miscel·lània: Desembre de 2007.

Recepció dels treballs: rpuig@tinet.fut.es i fgraupuig@telefonica.net

[JMTGP]

***A Carn* ; Publicació electrònica d'Història Militar Catalana**

Productor: Manel Güell [mguell@altanet.org]; **Col·laboradors:** Núria Florensa, Ramon Perelló, Pineda Vaquer (IRMU), Josep M. Grau, Roser Puig i Tàrrach, Josep M. Güell, Jordi Rovira; **Disponible a:** <http://perso.wanadoo.es/ramon19630427> ; a la secció de Notícies de la web de l'IRMU, www.irmu.org, i a la d'enllaços de www.delaguerra.org, <http://seneca.uab.es/historia/hn0708.htm>, i <http://hispanianova.redirirs.es/enlaces/hn0708.htm>

A Carn! no es considera responsable de l'opinió, tendència ideològica o contingut empíric que puguin semblar indicar o expressin les col·laboracions i articles que publica.